

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE GÖÇMEN KAÇAKCILIĞI SUÇU İLE
MÜCADELEDE YASAL DÜZENLEMELERİN ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Ömer Faruk AYDIN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Mustafa KARA

Çanakkale - 2015

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Göçmen Kaçakçılığı Suçu İle Mücadelede Yasal Düzenlemelerin Rolü” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yapıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

24/07/2015

Ömer Faruk AYDIN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Ömer Faruk AYDIN'a ait

**TÜRKİYE'DE GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU İLE MÜCADELEDE YASAL
DÜZENLEMELERİN ROLÜ**

adlı çalışma jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalında,
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

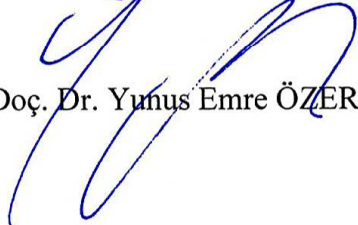

Üye Yrd. Doç. Dr. Mustafa KARA

(Danışman)

Üye Doç. Dr. Mustafa GÖRÜN

Üye Doç. Dr. Yunus Emre ÖZER

Tez No : 10086054

Tez Savunma Tarihi : 24.07.2015

ONAY

Doç. Dr. Şerif KORKMAZ

Enstitü Müdürü

01.08./2015

TÜRKİYE'DE GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU İLE MÜCADELEDE YASAL DÜZENLEMELERİN ROLÜ

ÖMER FARUK AYDIN

ÖZET

Bireylerin ve toplulukların yaşadıkları yerleri çeşitli nedenlerle kalıcı olarak değiştirmeleri insanlık tarihi boyunca süregelmiştir. Göç denen bu hareketin belli bir düzen çerçevesinde yürütülmesi amaçlansa da tarihsel süreç içerisinde bunun mümkün olmadığı görülmektedir. Türkiye'de göç olgusu ve bu olgudan kaynaklanan sorunların çözümü amacıyla geliştirilen ve geliştirilmekte olan mekanizmaların incelenmesi ve alınacak önlemlerin planlanması gerekmektedir.

Türkiye'de Göçmen Kaçakçılığı Suçu İle Mücadelede Yasal Düzenlemelerin Rolü başlıklı bu çalışmanın kapsamında, göç kavramı ve göçten kaynaklanan sorunlar ve bu sorunların çözümü için yapılması gereken eylemler ve düzenlemeler incelenmiştir. Çalışmada Türkiye'de yasadışı göçün oluş şekillerine, kaynaklarına, meydana getirdiği sorunlara ve göçmen kaçakçılığı suçuna değinilmiştir.

Araştırmanın amacı göçmen kavramının daha iyi anlaşılması, göçmen-mülteci arasındaki kavramsal farklılıkların ortaya konması, göçmen kaçakçılığı sorununun yeniden vurgulanmasıdır. Ayrıca dünyada göçmen konusunun bu önemine karşın Türkiye'de alınan önlemlerin yeterlilik düzeyinin ortaya konması, mevcut yasaların pratikte etki derecesinin ne olduğu üzerinde değinilmesidir. Bu çerçevede sonuçlar değerlendirilerek yorumsal bir katkının da sağlanması amaçlanmıştır. Araştırma tekniği açısından ise literatür tarama tekniği kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göçmen, Yasadışı, Hukuk, Suç, Türk Ceza Kanunu Madde 79

THE ROLE OF LEGAL ARRANGEMENTS IN FIGHTING AGAINST MIGRANT SMUGGLING CRIME IN TURKEY

ÖMER FARUK AYDIN

ABSTRACT

Individuals and communities have permanently changed the places where they live because of the various reasons through the human history. Although the movement called migration is aimed to be carried out within a certain regulation, it seems impossible to make it real within the historical period. The movement which is developed and still being developed with the aim of the phenomenon of the migration in Turkey, and the solution of the problems resulting from this phenomenon needs to be examined and the precautions to be taken need to be planned.

In the study titled the role of legal arrangements in fighting against migrant smuggling crime in Turkey, the notion of immigration and the problems resulting from immigration, and the things which is required to solve these problems and regulations are examined. In the study, the ways of the formation of the illegal immigration in Turkey and its sources and the problems that it causes and the crime of the migrant smuggling are mentioned.

A better understanding of the purpose of the migrant concept study to demonstrate the conceptual differences between the immigrant refugees, is again highlighted the problem of migrant smuggling . Despite the importance of this issue also in the world to demonstrate the level of proficiency of immigrants of the measures taken in Turkey is referred to the degree of influence on what happens in practice existing laws . evaluating the results of this framework it is intended to ensure the interpretive In terms of technical literature research technique was used.

Key Words: Immigrant, Illegal, Law, Crime, Turkish Penal Code Article 79

ÖNSÖZ

Günümüzde küreselleşmeyle birlikte bireylerin ve toplulukların birlikte yaşama ihtiyaçları giderek artmaktadır. Bunun sonucu olarak bireyler ve topluluklar ihtiyaçlarını en kolay giderebileceklerini ve daha iyi yaşam sürdürebileceklerini düşündükleri yerlere göç etmektedirler. Ulusal ya da uluslararası göç şeklinde olan bu eylemlerin beraberinde getirdiği sorunların ve bu sorunların çözümlerinin, ayrıca bu eylemlerden kaynaklanan suçların ve bu suçlar için öngörülen cezaların güncelliğini koruması ve yeni sistemlerle birlikte geliştirilmesi elzem niteliktedir.

Bu düşüncelerle kaleme alınan uzun ve yorucu bir sürecin ürünü olan bu çalışmanın meydana gelmesinde, bilgisi, anlayışı ve samimi kişiliği ile katkılarını esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa KARA'ya teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çalışma sürecinde büyük manevi destek veren sevgili eşim Şeyma AYDIN'a şükranlarımı ve sevgilerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	vii
TABLO VE ŞEKİLLER	viii
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I.

GÖÇ, GÖÇMEN, GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI KAVRAMLARI VE GÖÇLERİN SINIFLANDIRILMASI

1.1. Göç, Göçmen ve Göçmen Kaçakçılığı Kavramları	3
1.1.1. Göç Kavramı	3
1.1.2. Göçmen Kavramı.....	4
1.1.3. Göçmen Kaçakçılığının Tanımı.....	4
1.2. Dünyada ve Türkiye’de Göçün Tarihsel Gelişimi.....	6
1.2.1. Dünya’da Göçün Tarihsel Gelişimi	6
1.2.2. Türkiye’de Göçün Tarihsel Gelişimi.....	7
1.3. Göçün Sebepleri ve Sosyal Hareketlilik.....	7
1.3.1. Göçün Sebepleri	7
1.3.1.1. Ekonomik Sebepler.....	8
1.3.1.2. Küresel Sebepler.....	8
1.3.1.3. Diğer Sebepler	9
1.3.2. Sosyal Hareketlilik	9
1.3.2.1. Dikey Hareketlilik	10
1.3.2.2. Yatay Hareketlilik	11
1.4. Göçlerin Sınıflandırılması	11
1.4.1. Nüfus Hareketliğine Göre Göç Tipleri	11
1.4.2. Nüfus Hareketini Sağlayan Faktörlere Göre Göç Tipleri.....	12

BÖLÜM II.

TÜRKİYE'NİN GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU İLE MÜCADELESİ

2.1. Göçmen Kaçakçılığı Suçuna Benzer Eylemler	15
2.1.1. Göçmen Kaçakçılığı Suçu ve İnsan Ticareti	15
2.1.2. Göçmen Kaçakçılığı Suçu ve Düzensiz Göç	16
2.1.3. Göçmen Kaçakçılığı Suçu ve İltica-Sığınma.....	17
2.2. Göçmen Kaçakçılığında Yollar	18
2.2.1. Hava Yoluyla Yapılan Göçmen Kaçakçılığı	18
2.2.2. Kara Yoluyla Yapılan Göçmen Kaçakçılığı.....	19
2.2.3. Deniz Yoluyla Yapılan Göçmen Kaçakçılığı	19
2.3. Türkiye’de Göçmen Kaçakçılığının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	20
2.4. Türkiye’de Göçmen Kaçakçılığında Başvurulan Yollar	22
2.5. Türkiye’de 2002 Yılı Öncesi ve Sonrası Göçmen Kaçakçılığı Suçu ile Mücadele ve Yapılan Düzenlemeler	24
2.6. Türkiye’de Göçmen Kaçakçılığı Suçuna İlişkin İstatistik Veriler	27
2.7. Türkiye’de Göçmen Kaçakçılığı Suçuna Yönelik Önlemler.....	30
2.8. Türkiye’nin Göçmen Kaçakçılığı Suçuna İlişkin Uluslararası Uygulamalara Katılımı ve İşbirliği	31
2.9. Avrupa Birliği Üyeliği Sürecinde Türkiye ve Göçmen Kaçakçılığı Suçu.....	34
2.10. Türkiye’de AB Uyum Sürecinde Göçmen Kaçakçılığı Suçuna İlişkin Yapılması Gereken Düzenlemeler.....	37
2.10.1 Yasal Düzenlemeler	38
2.10.2 Kurumsal Düzenlemeler.....	38
2.11 Göçmen Kaçakçılığı Suçunun Türkiye’ye Etkileri	39
2.12 Göçmen Kaçakçılığı Suçunun Sonuçları.....	41

BÖLÜM III.

TÜRKİYE'DE GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU İLE MÜCADELEDE YASAL DÜZENLEMELERİN ROLÜ

3.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Önemi.....	43
3.2. Araştırma Problemi	43
3.3. Araştırma Varsayımı.....	44

3.4. Araştırmanın Yöntemi ve Teknikleri.....	44
3.5. Araştırmanın Bulguları.....	44
SONUÇ	46
KAYNAKÇA.....	48

KISALTMALAR

aktr	: Aktaran
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
JGK	: Jandarma Genel Komutanlığı
KİHBİ	: Kaçakçılık, İstihbarat, Harekât ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığı
KOM	: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Müdürlüğü
M.Ö.	: Milattan Önce
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
RF	: Rusya Federasyonu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜSİAD	: Türkiye Sanayiciler ve İş Adamları Derneği
UTSAM	: Uluslararası Terörizm ve Sınıraşan Suçlar Araştırma Merkezi Müdürü
vd.	: Ve diğerleri

TABLO VE ŞEKİLLER

Tablo 2.1: 1995-2011 Yılları Arası İltica/Sığınma Başvuruları	18
Şekil 2.2: Yasadışı Göç Olayları Durumu	28
Şekil 2.3: 2010 Yılında Ülkemizde Yakalanan Yasadışı Göçmenlerin Uyruklarına Göre Dağılımı	29
Şekil 2.4: 2011 Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Olay Sayılarında İlk 20 İl	30
Tablo 2.5: Yakalanan Yasadışı Göçmen Sayısı.....	31

GİRİŞ

İnsanların bireysel veya topluluklar hâlinde, yaşadıkları yerleri, kalıcı ve uzun süreli değiştirmelerine göç denir. Göçler, toplumsal, politik, coğrafi, ekonomik veya dinsel nedenlere dayanabilir. Günümüzde göçlerin genellikle, insanlar ve toplumlar arasındaki sosyo-ekonomik ilişkilerden kaynaklandığı söylenebilir. Özellikle ülkeler arasındaki yaşam şartlarındaki değişkenlik ve karşılaşılan ekonomik sıkıntılar bu ülkelerde var olan baskılar, iç savaşlar ve coğrafi olumsuzluklar gibi sebeplerle insanlar, vatandaşlık bağıyla bağlı oldukları ülkelerinden ayrılmak zorunda kalmaktadırlar. Ülkelerini terk eden insanlar, ekonomik ve sosyal açıdan yaşadıkları yerden daha ileride olan ülkelerde yaşamayı tercih etmektedirler. Bunun neticesinde göçmenlerin çoğunun tercih ettikleri ülkelere yasadışı yollardan girdikleri ya da yasal yollardan girseler dahi kalma süreleri dolmasına rağmen kaçak yaşamaya devam ettikleri görülür. Göç alan ülkeler de yaşanan bu kontrol dışı göç akımını engellemek için mevzuatlarında “göçmen kaçakçılığı” suçuna yer vermektedirler.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)’nin 2014 yılına ait Uluslararası Göç Görünüm Raporu’na göre son yıllarda devamlı artış eğilimine tanık olunan göç oranının daha da artmış olduğu kaydedilmiştir. 2009-2012 arası da dâhil olmak üzere yıllık göç ortalamasına göre en fazla göç alan ülkeler sırayla ABD, Fransa, Almanya, İsveç, İngiltere, Kanada, Belçika, İtalya, İsviçre, Türkiye ve Avusturya olarak açıklanmıştır. Yine nüfusuna göre en fazla göç alan ülke İsveç’tir (www.oecd.org).

Türkiye’de 2002 yılına kadar göçmen kaçakçılığı ile ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Göçmen kaçakçılığı suçu ilk olarak, 3.8.2002 tarih ve 4771 sayılı Kanunun 2. maddesiyle 765 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)’na 201/a maddesi olarak eklenmiş ve bağımsız bir hüküm olarak Türk Hukukuna girmiştir. Göçmen kaçakçılığı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun ise 79. maddesinde düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK’da göçmen kaçakçılığı suçları; göçmenlerin ülkeye girmelerini, ülkede kalmalarını ve ülke dışına çıkmalarını sağlama suçu" olarak tanımlanmıştır.

Göçmen kaçakçılığı ile ilgili bir yasal düzenleme olmaması durumunda müeyyidesizlik yaratan neticeleriyle birlikte özel bir suç tipi olarak suçun yıllara göre de artış göstermesi nedeniyle göçmen kaçakçılığı suçunun geç de olsa Türk Hukukuna girmesinin isabetli bir karar olduğu söylenebilir. Bu kapsamda araştırma Türkiye’de yasadışı göçmen sorunu ile mücadelede yasal düzenlemelerin olumlu rolü olduğu

varsayımına dayanmaktadır. Yasadışı göçmen sorunuyla mücadeleye ilişkin yasal düzenlemeler 2002 yılından itibaren başladığından araştırma 2002–2015 arası dönemde yapılan yasal düzenlemeleri kapsamaktadır.

Araştırma neticesinde tarihsel süreç içerisinde Türkiye'nin göçmen kaçakçılığı konusunda oldukça tecrübe kazandığı ve bu suç kapsamında yasal düzenlemelerin belirli periyotlarla yapıldığı görülmüştür. Ancak, Avrupa Birliğine uyum sürecinde Türkiye'nin göçmen kaçakçılığı ile mücadele politikasının yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde göç, göçmen ve göçmen kaçakçılığı kavramları ve göçlerin sınıflandırılması, ikinci bölümde ise Türkiye'nin göçmen kaçakçılığı suçu ile mücadelesi detaylı olarak aktarılmıştır. Üçüncü bölümde de Türkiye'de göçmen kaçakçılığı suçu ile mücadelede yasal düzenlemelerin rolü tablo ve grafikler ile açıklanmıştır. Çalışmada literatür tarama tekniği kullanılarak konu ile ilgili daha önceden yapılan araştırmalar ve yazılan makaleler derlenmiş ve güncel kaynak kullanımına özellikle dikkat edilmiştir. Araştırma, literatür taramasına dayalı betimsel bir inceleme ve değerlendirme yöntemi kullanılarak yapılmıştır.

BÖLÜM I

GÖÇ, GÖÇMEN, GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI KAVRAMLARI VE GÖÇLERİN SINIFLANDIRILMASI

Çalışmanın bu bölümünde çalışmayı şekillendiren kavramsal çerçeveye yer verilmiştir. Öncelikle göç, göçmen ve göçmen kaçakçılığı kavramlarına yer verilmiştir. Dünya’da ve Türkiye’de Göçün Tarihsel gelişimi, göçün sebepleri, sosyal hareketlilik ve göçlerin sınıflandırılmasına bu bölümde yer verilmiştir.

1.1. Göç, Göçmen ve Yasadışı Göçmen Kavramları

1.1.1. Göç Kavramı

Göç, insan hareketleri olarak ifade edilmektedir. Göç hareketlerine insanların yaşadıkları ülkelerdeki doğal afetlerin, ekonomik ya da siyasi sorunların sebep olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla, insanların coğrafi bölgeler veya idari alanlar arasındaki yerleşim yeri değişiklikleri göç kapsamında değerlendirilmektedir. Bazı ülkelerde farklı dillerin konuşulduğu bölgeler arasındaki hareketlilik göç olarak tanımlanırken, bu tanım kimi ülkeler için göçün orjin veya göçü veren yerleşim yeri ile göçün tanım alanı veya göçü alan yerleşim yeri arasındaki minimum uzaklık kriterine göre tanımlanmaktadır (Hoşgör 1998: 104).

Yalçın (2004: 11) ’ın tespitine göre, göç ile ilgili oldukça geniş bir literatür mevcut olmasına rağmen, yapılmış göç tanımı çok azdır. Bunun nedeni ise, araştırmacıların, göç kavramını yeterince açık görmeleri ve tanımı yerine göçü ortaya çıkaran koşulları açıklamaya yönelmiş olmalarıdır.

Gerçekten de göç kavramı, hemen her insanda çevre veya yer değiştirmeyi çağrıştırmaktadır. Bir başka ifadeyle göç, bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli değiştirme olayını ifade etmektedir (Tümertekin ve Özgüç 1998: 307). Göç kişilerin gelecek yaşantılarının ya bir bölümünü ya da tamamını geçirmek üzere, bir yerleşim biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapmış oldukları coğrafi nitelikli yer değiştirme olayıdır (Demir 1997: 85).

Özetle göç, insanların yerleşik oldukları yerden başka bir yere yerleşmek amacıyla gitmeleri şeklinde kısaca tanımlanabilir. Bir ülkede yaşayan insanların yaşamlarını sürdürmek için ilk tercihleri doğaldır ki halen yaşamakta oldukları ülkedir; ancak insanlar

ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlerle yaşadıkları ülkeyi terk ederek, daha iyi bir yaşam umuduyla göç edebilmektedir. Göçü gidilen yerin aynı ülkenin sınırları içinde olması halinde ulusal göç, uluslararası bir sınırın geçilmesi halindeyse uluslararası göç şeklinde tanımlayabiliriz (Acer vd., 2010: 11).

1.1.2. Göçmen Kavramı

Göçmen, göçün en baştaki aktörüdür ve kendi ikametgahından ayrılarak yerleşmek ya da iş tutmak amacıyla ülke sınırları içerisinde başka bir yere veya başka bir ülkeye göç eden kişidir.

Göçmen tanımsal olarak bir yerden bir başka coğrafi bölgeye göç eden kişidir. Göçmen mülteçiden farklıdır. Yani göçmenler sadece politik sebeplerden dolayı bu toplu eylemi gerçekleştirmezler. Hatta politik sebep olmadan da bu eylem gerçekleşebilir. Bu sebeplerin en önemlisi ise çoğu zaman ekonomi olmuştur (Ziya 2012: 232).

Göçmen ve mülteci arasındaki farklar için, mülteci olabilmenin şartlarını ortaya koymak yeterli olacaktır. 1994 yılına ait 'İltica ve Sığınma Yönetmeliği' mülteciyi şöyle tanımlar: Bağlı olduğu ırk, dinsel düşünce, siyasi görüşe olan örgütsel bağlılık, siyasi güç tarafından izlenme riski gibi durumlardan kaygı duyan kişilerin, başka bir ülkeye iltica etmesinden doğan kazandığı statüdür. Bunun da koşulları kısaca şöyledir: Haksız muamelelere uğrama, fiziki şiddete maruz kalma endişesi, kendi ülkesi sınırları dışında bulunması, iltica ettiği ülkeden kendi ülkesine dönmeme konusunda irade kararlılığıdır (Başak 2011: 21–22).

Politik sebeplerin öne çıkmasından dolayı mülteci statüsünde olanlar göçmen olarak nitelenemez. Aynı şekilde bir göçmen, ekonomik faktör dışında siyasi nedenlerden dolayı da başka bir ülkeye göç edebilir. Ancak göçmen mültecinin taşıdığı derecede bir yüksek risk taşımaz.

1.1.3. Göçmen Kaçakçılığının Tanımı

Göçmen kaçakçılığı, insanların bulunduğu çevre koşullarından, kendisine daha iyi yaşam ortamı, iş bulma veya ikamet ettikleri ülkedeki siyasi, ekonomik ve sosyal istikrarsızlıklardan uzak durma düşüncesiyle göç etme istek veya zorunlulukları neticesinde buldukları ülkeden yasal olmayan yollarla başka ülkelere gitmeleri veya götürülmeleri olarak tanımlanır. Hedef seçtikleri ülkelere yasal yollarla gidiş imkânı bulamayan ya da yasal yollarla girdikleri ülkeyi kendilerine izin verilen süre bitiminde terk

etmeyen bu insanlar, göçmen kaçakçılığının başlaması için uygun ortam oluşmasını sağlamaktadırlar.

Göçmen kaçakçılığı ile mülteci kavramları zaman zaman karıştırılmaktadır. Mülteciler, içinde yer aldıkları şartlar itibariyle insan ticaretine ve göçmen kaçakçılığına kaynak oluşturma pozisyonundadırlar. Mülteci kavramının tanımına bakıldığında, mülteci; uyruğunda bulunduğu ya da yaşamını sürdürdüğü ülkeyi bir zulme uğraması ya da zulme uğraması tehlikesiyle terk etmek zorunda kalan kişidir (Tarhanlı 2000: 2). Çalışma konusu olan suç çeşidine, Türk Hukukunda ve uluslararası hukukta bu şekilde göçmen kaçakçılığı ibaresi kullanılmasının sebebinin, suça konu olan kişilerin genellikle daha refah dolu bir hayat sürmek umudu ile yola düşen göçmenlerden oluştuğu düşüncesinin dünya kamuoyunca kanıksanmış olmasından kaynaklandığı düşünülebilir (Koray 2008: 24).

Türk Dil Kurumu kaçakçı terimini 3 farklı şekilde tanımlamaktadır. Hem bir devletin yasalarına karşı gelerek yapılan ticaret, hem kaçakçının yaptığı iş, hem de gizli olarak, sezdirmeden kaçırma işi şeklinde tanımlama yapıldığı görülmektedir (TDK 2013). İfade edilen tanımlarda yer alan yapılan ticaret ve yapılan iş tanımlamaları kaçakçılık faaliyetinin maddi çıkarlar doğrultusunda yapılıyor olmasına işaret etmektedir. Bununla birlikte, tanımda geçen, devletin yasalarına karşı, gizli bir şekilde, sezdirmeden gibi ibareler de yapılan bu faaliyetlerin yasadışı bir nitelik taşıdığını anlatmaktadır.

Dolayısıyla kaçakçılık faaliyetleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, maddi çıkarlar sağlamak için göçmen kaçakçılığı yapılması, yani insanların yasal olmayan yollar ile ülke sınırlarından geçirilmesine veya yasadışı olarak ülkede kalmalarının sağlanmasına göçmen kaçakçılığı; bunu sağlayanlara da göçmen kaçakçısı denilmektedir. Söz konusu faaliyetler, genellikle uluslararası düzeyde yapılaşmış illegal geçişleri organize eden insan kaçakçılığı şebekeleri tarafından yapılmakta olup; hem ülke içi hem de ülkeler arasında maddi çıkarlar karşılığı işlenen suç, şiddet ile iç içe geçmektedir (Evik 2005: 126).

AB müktesebatında, yasadışı göçle mücadele kapsamında düzenlenen 28 Kasım 2002 tarih ve 2002/90/EC sayılı Konsey Yönergesi'nde (OJ L328/17, 05.12.2002) dolaylı olarak, göçmen kaçakçılığı, üye devlet vatandaşı olmayan bir kişinin üye devletlerden birinin topraklarına, ilgili üye devletin sınır geçişi veya transit geçişe ilişkin yasalarının ihlal edilerek girmesine veya transit geçiş yapmasına kasten yardımcı olmak ve üye devlet vatandaşı olmayan bir kişinin üye devletlerden birinin topraklarında ilgili üye devletin

yabancıların ikametine ilişkin yasalarını ihlal ederek ikamet etmesine maddi menfaat sağlamak amacıyla kasten yardımcı olmak şeklinde tanımlanmıştır (Ay vd. 2007: 32).

Özetle, söz konusu açıklamaların ve tanımlamaların ardından göçmen kaçakçılığını, maddi çıkar sağlama amacı güderek, insanların ülke sınırlarından yasadışı geçişinin veya yasadışı olarak ülkede bulunmalarının sağlanması olarak tanımlayabiliriz.

1.2. Dünyada ve Türkiye’de Göçün Tarihsel Gelişimi

1.2.1. Dünya’da Göçün Tarihsel Gelişimi

Bireyler veya topluluklar sürekli hareket halinde olmuşlardır. Dünya göç hareketleri tarihinde 17. yüzyılın özel bir yeri vardır. Bu dönemde Avrupa, Asya, Ortadoğu ve Afrika’da yeni bağımsız devletler ortaya çıkmıştır. Bu yeni devletlerin çoğunlukla etnik açıdan bölünmüş, otoriter siyasal rejimleri kaçınılmaz biçimde şiddet hareketlerine yol açmış, milyonlarca insan sığınmacı statüsüne düşmüştür. II. Dünya Savaşı sonrası izlenen kalkınma politikaları ve Bretton Woods sisteminin etkisi ile göç, çoğu zaman işgücü ve beyin göçü olarak az gelişmiş ülkelere doğru olmuştur (Vural 2010: 10).

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa ülkelerinin ek iş gücüne ihtiyaç duymaları sebebiyle 1970’lerin ortalarına kadar yoğun miktarda Orta Avrupa ve Kuzey Afrika’dan göç aldıkları gözlemlenmiştir. Ancak 1970’lerdeki petrol krizi ve ardından gelen ekonomik krizlerle beraber, anılan göç hareketleri Avrupa ülkeleri tarafından artık bir sorun haline gelmiştir (Arslan 2003: 279). Bu yıllarda yaşanan ekonomik kriz dünya ekonomisinin yeniden yapılanması ve gelişmiş ülkelerin işgücü talebinin azalması gibi sonuçları beraberinde getirmiştir. Bu durum uluslararası göçün temelini oluşturmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Doğu Avrupa’dan politik, sosyal ve ekonomik nedenlerle demokratik ve gelişmiş Batı Avrupa ülkelerine göçler olmuştur. Bilhassa İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Mozambik uyruklu mültecilerin Ruanda ve Tanzanya’ya; Bengalli, Vietnamlı, Kamboçyalı mültecilerin Hindistan’a; rejim muhalifi İranlı mültecilerin Türkiye’ye ve Avrupa ülkelerine; Körfez Krizi yüzünden Iraklı mültecilerinin İran’a; Bosna-Hersekli ve Kosovalı mültecilerin ise çok sayıda ülkeye sığınma talebinde bulunduğu da görülmektedir (Kılıç 2005: 174).

1.2.2. Türkiye’de Göçün Tarihsel Gelişimi

Türkiye’deki göç olgusu aslında yeni bir problem olmayıp tarihin derinliklerinden gelen sosyo-kültürel bir gerçekliktir. Mesela Heredot tarihine bakarsak, Anadolu coğrafyasında milattan önceki dönemlerde de göç hareketleriyle karşılaşırız. Aslında göçün insanlık tarihi ile başladığı da ayrı bir gerçekliktir. Fakat, bu göç hareketlilikleri zaman ve mekan şartlarına göre farklı boyut ve şekillerde olmuştur. Bazen savaşlar göçlere neden olurken, bazen de dini faaliyetler ile siyasi kavgalar göçlere damgasını vurmuştur (Türkyılmaz vd. 1998: 1). Türkiye, coğrafi konumu itibariyle doğudan batıya veya kuzeyden güneye istikametli göç hareketlerinde doğrudan hedef ülke konumunda bulunmuştur. Bu sebeple, Türkiye’nin bulunduğu coğrafya, tarihteki göç hareketlerinden etkilenmiştir. Bunun yanı sıra, Türkiye siyasî ve ekonomik bakımdan istikrarsız bir bölgede bulunduğundan gerek Türkiye’ye gerekse Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine sığınma talebiyle başvuran milyonlarca mülteci bulunmaktadır (Kartal 2008: 53).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, 1492 yılında İspanya’dan göç eden 300.000 civarında Yahudi’nin yaklaşık üçte birine tekabül eden kısmı Osmanlı İmparatorluğu’na kabul edilmiştir (Bolat, 2005: 60). 1771–1792 yılları arasında Osmanlı topraklarına Kırım, Kazan, Kafkasya ve Özi bölgelerinden de göçler yaşanmıştır (www.gocsempozyumu.org).

1848–1849 yılları arasında baskılar sonucu ülkelerini terk etmek zorunda kalan bir kısım Macar ve Polonya halkı yine Osmanlı İmparatorluğu’na kabul edilmiştir. Yukarıda sayılan göç akımlarından yapıca farklı olarak, 1990’lı yılların ortalarından itibaren, Avrupa ülkelerinden Türkiye’nin güney ve Ege kıyılarına emekli göçleri de yaşanmaya başlamıştır (Südaş ve Mutluer 2008: 53). Cumhuriyet döneminde, 1923–1945 yılları arasında Yunanistan ve Bulgaristan’dan mübadele yoluyla 840.000, 1950-1951 yılında 154.000 ve 1989 yılında 312.000 kişi Türkiye’ye kabul edilmiştir (Koçdemir 1999: 91).

1.3. Göçün Sebepleri ve Sosyal Hareketlilik

1.3.1. Göçün Sebepleri

Göç özellikle, toplumlar arasında çeşitli sonuçlar doğurması açısından temelinde sosyolojik olgudur. Göç olgusuna bir bütün olarak bakıldığında, göçün farklı nedenleri olduğu görülmektedir. Bunlar ekonomik sebepler, küresel sebepler ve diğer sebepler şeklinde sıralanabilir.

1.3.1.1. Ekonomik Sebepler

Ülkeler, hayat standartlarını belirleyen kişi başına düşen milli gelir, ortalama yaşam süresi gibi kriterlere göre, gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş olarak sınıflandırılmaktadır (Ay ve Talaşlı 2008: 136).

Göçün ekonomik nedenleri arasında, işsizlik, fakirlik, iktisadi gelişmemişlik gibi “itici” faktörler yanında ağır ve sağlıksız koşullarda çalışmayı yabancılara bırakan hızlı iktisadi gelişme, nüfusun sabitleşmesi ve işçi sınıfı gibi “çekici” faktörler yer almaktadır (Göksu 2000: 7). Kapitalist üretim ilişkileri göçü zorunlu kılmaktadır. İşgücü ihtiyacının teşvik ettiği göç, ekonomik çekiciliği ile sermayeyi kendine yönlendirir. Ucuz işgücü olması yanında, yerli işgücünün çalışmak istemediği emek yoğun, sağlıksız, ağır koşullarda çalışacak insan kaynağını oluşturması, sermaye açısından göçmen işgücünü cazip kılmaktadır. “Yabancı işgücü kullanımının yaygınlaşmasında işverenlerin rolü büyük olmuştur. Fakir ülkelerden gelen, yaşam standartları düşük ve yasal korumalardan yeteri kadar pay alamayan işçiler yerli işçilere tercih edilmişler ya da onlarla yan yana çalıştırılarak aşırı istekler törpülenmiştir” (Yılmaz, 1998: 489–517).

1.3.1.2. Küresel Sebepler

Günümüzde teknolojinin etkisiyle ülkeler arası etkileşim, ülkelerin yaşam standartlarının daha yakından incelenerek, bireylerce farklılıkların analiz edilmesi sağlanmıştır. Bu sebeple, fakir ülkelerde yaşayan fakir bireyler, diğer ülkelerdeki zenginlik ve refah içerisinde yaşayan bireylerin sürdüğü hayatı görerek, aynı hayatı sürme arzusuna kapılmaktadır (Danış 2004: 216). Küreselleşme ile birlikte, özellikle ekonomi alanında devletlerin bölgeselleşmeye (entegrasyon) gitmeleriyle, sermaye, iş, pazar, emek gibi araçların ülkeden ülkeye sınır tanımadan hızla yayılması söz konusu olmuştur (Aydın 2005:201). Bu sebeple dünyanın küreselleşmeyle birlikte küçülmesiyle farklılıkların da entegre olduğu ifade edilmiştir (Karakaş 2003:3). Küreselleşme ekonomik, sosyal ve siyasal dengeleri değiştirmiş, ülkeleri birbirine giderek daha bağımlı hale getirmiştir. İşgücü piyasaları, uluslararası ticarete serbestlik, teknolojik gelişmeler, liberal politikalar ve gittikçe artan nitelikli işgücü ihtiyacı gibi faktörlerin etkisi altında şekillenmiştir (Aydinoğlu 2006: 8).

Küreselleşme göç veren ve alan ülkeleri birleştirerek insanları “tek düze bir kültür ortamında yaşamaya itmektedir. Ulus-devlet çerçevesinde oluşan ulusal kültürleri ortadan kaldırmaya uğraşmaktadır” (Güler 2006: 131). Bu nedenle, sadece yerel ortamla kısıtlı

kalan göç ve devingenlik araştırmalarının küreselleşen dünyada ulusötesi göç dinamiklerini yansıtmakta yetersiz kalacakları belirtilmiştir (Can 2007: 293).

1.3.1.3. Diğer Sebepler

Göç hareketlerinin diğer sebepleri olarak iç savaşlar, doğal afetler, salgın hastalıklar, terörist faaliyetler, devletlerin göçü özendirici politikaları ve yoğun insan hakları ihlalleri sayılabilir.

Yaşanan iç savaşlar yüzünden Ruanda, Zaire, Yugoslavya, Irak, Liberya ve Afganistan gibi ölkelerden 1992 yılı itibariyle yaklaşık olarak 9 milyon kişinin göç ettiği tespit edilmiştir (Koçdemir 1999: 187). Yine 1990 ve sonrasında Körfez Krizi'nin etkisiyle güven ortamının yitirilmesi sonucu Irak'ın kuzeyinden çok sayıda Iraklı Kürt ve Türkmen'in göç etmek zorunda kaldıkları da bilinmektedir (Sirkeci 2005: 21). Bireyleri göç etmeye iten sebeplerden iç savaşlar, açlık, doğal afetler, salgın hastalıklar ve yoğun insan hakları ihlalleri gibi etkenler göçe zorlayıcı oldukları halde gelişen teknolojiyle birlikte kitle iletişim araçları ile etkin ulaşım araçlarının yaygın bir şekilde kullanım alanlarının artması sonucu, uzakların yakınlaşması sayesinde gelişmiş ölkelerdeki refah ve kültür seviyesindeki artış da göçü özendirici etkenler olmuştur (Erel 2007: 265). O halde, herhangi bir etken gerekmeksizin toplumların mahiyetleri gereği göç hareketleri de yaşamaları muhtemeldir. Göç sona ermişe, göçün yaşanmadığı yerdeki toplum yapısı buna bağlı olarak yok olacaktır (Ortaylı 2005: 19).

1.3.2. Sosyal Hareketlilik

Sosyal hareketlilik, bir toplumda fertlerin, ailelerin ve sosyal grupların sahip oldukları bir statüden diğer bir statüye doğru olan hareketlilikleridir. Zamanla sosyal hareketlilik tanımında bazı değişiklikler olmuştur. Hareketlilik az veya çok bütün toplumlarda görölen bir özelliktir. Fakat bunu harekete geçirecek faktörler değişmektedir. Savaşlar, doğal afetler, tarımda makineleşme, iletişim araçlarının gelişmesi, ulaşımın kolaylaşması, işsizlik, genç ve dinamik nüfus fazlalığı gibi ekonomik, sosyal, kültürel ve doğal birçok sebebe dayanan göçler toplumda hareketliliğe neden olmaktadır.

Bunun yanında sosyal hareketliliğin belli oranlarda olması, toplumun sağlıklı bir denge kurması, gelişmesi bakımından faydalıyken, aşırı olması durumunda ise, bir kaos ve belirsizlik oluşturabileceği ifade edilmiştir (Öztürk 2006: 11). Hareketlilik belli bir zaman

ve mekân unsurunu kapsamaktadır. Sosyal hareketlilik olgusunda, dikey ve yatay sosyal hareketlilik olmak üzere iki temel ayırım vardır:

1.3.2.1. Dikey Hareketlilik

Dikey hareketlilik ya da sosyal tabakalaşma, sosyo-ekonomik ve toplumsal sınıflar arasındaki hareketliliği içermektedir. Bu hareketlilik yukarıya doğru olabildiği gibi aşağıya doğru da olabilir. Sosyo-ekonomik sınıflar arasındaki hareketlilik iki farklı nitelik göstermektedir. Birincisi bireylerin yaşamları boyunca aynı meslekte kalmamaları ve aynı meslek içerisinde farklı hiyerarşiye geçebilmeleri ve mesleklerin öneminin toplumdan topluma ve aynı toplumda zaman içerisinde farklılaşabilmesidir. İkincisi ise, bireylerin baba mesleklerinden farklı meslekler yapabilmeleridir. Bu, toplumda kuşaklar arası hareketliliğin olduğunu gösterir (Erkal 1997: 217).

Sosyal hareketlilikte en önemli ve çağdaş araç, fertlerin eğitim yoluyla hareketliliğe uğramalarıdır. Fertlerin eğitim fırsatlarından zekâ ve yetenekleri ölçüsünde eşit faydalanmaları onlara hareketlilik sağlamaktadır. Sosyal imkânlarının sınırlı olduğu toplumlarda, sosyal yapı statik bir özellik taşır. Çoğulcu bir sınıf yapısı ve iş bölümü gelişemez. Böyle toplumlarda fertler, kendi çabaları ve eğitim imkânlarından faydalanarak değil; doğuştan statü kazanırlar. Eğitim ve sosyal hareketlilik ilişkisi, bir açıdan değerlendirilirse, eğitim sosyal hareketliliğin gerçekleşmesinde önemli bir faktör olmasına rağmen, aynı eğitim seviyesine sahip fertlerin her zaman aynı hareketlilik imkânına sahip olamadıkları görülmektedir. Bunun sebepleri arasında, görülen eğitim seviyesinin yanında, fertlerin içinde buldukları sosyal çevrelerinin ve aile yapılarının da yeri vardır (Erkal 1997: 229).

Ekonomik durumun iyileşmesi ya da bozulması da sosyal hareketliliği etkilemektedir. Örneğin Türklerin geçmişinde sınıflı toplum yapısının olmayışı, toplum içinde dikey akışkanlığın çok yüksek olmasına yol açmıştır. Fakat her ne kadar Türk toplumunun geçmişinde sınıflaşma olmamasına karşın, son yıllardaki sanayileşmenin ve kalkınmanın sosyal politikalarla desteklenmeden gerçekleştirilmesi ve uzun süreli kronik yüksek enflasyon yüzünden gelir dağılımı önemli ölçüde bozulmuştur. Bu sonuç, orta tabakayı eritirken, üst tabaka ile alt tabakalar arasındaki farklılaşmanın daha belirginleşmesine yol açmıştır (Erkal 1997: 207).

1.3.2.2. Yatay Hareketlilik

Coğrafi olarak bir yerden başka bir yere hareket (devinim) olarak tanımlanan yatay hareketlilik, dikey hareketliliğin aksine kişinin veya grupların coğrafi olarak yer değiştirmelerini dikkate almaktadır. Burada temel unsur, göç olgusu ile toplumsal yapı olgusunun birbirini etkilemesidir. Bu yapısal değişimin de başlatıcısı ve itici gücü Sanayi Devrimi olmuştur. 19. yüzyıldaki toplumsal-tarihsel gelişmeler, özellikle I. ve II. Dünya Savaşları, enflasyonlar, savaş sonrasının grevleri, darbeleri ve devrimleri, imar faaliyetleri, uzun zaman sürecek olan kitle işsizliği, bunu takip eden 1929 Dünya Ekonomik Krizi, sürgünler, sivil halk sürgünleri, bombardıman gibi sebepler yatay sosyal hareketliliğe yol açmıştır. Yatay sosyal hareketlilik genellikle kademeli ve sıçramalı olmak üzere iki şekilde olmaktadır. Topraktan kopan nüfus, köyden (kırdan) küçük kente, küçük kentten daha büyük kente, oradan daha da büyük kente göç etmektedir. Çok bunalımlı devrelerde köyden büyük kente atlamalar görülmektedir. Ama genellikle iç göç en yaygın göç biçimidir (Mimarlar Odası 1971: 45). Günümüzde ise, başlangıçta yaygın olan kademeli göçler, zamanla, ön bilginin ve ulaşım olanaklarının artması ve dayanışma yapılabilecek önceden göç edenlerin olması nedeniyle yerini kademesiz göçe bırakmıştır. Sosyal hareketliliğe göç edilen mesafe açısından bakıldığında, erkek nüfus uzun, kısa ve hem kısa hem uzun mesafeli göç ederken; kadınlar ise daha çok kısa mesafeli göçler yapmaktadırlar (Erkal 1997: 229).

1.4. Göçlerin Sınıflandırılması

Literatürde ayrı isimler adı altında göçler genellikle, dört farklı açıdan değerlendirilmektedir. Kaynağından gidilen yere, gidilen yerde kalma süresine, münferiden veya toplu olarak gerçekleştirilmesine, göç edilen yere veya göç edilmek için geçilen güzergâhlarda bulunan yerlere yasal yollardan gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine göre sınıflandırılabilir (Sever 2009: 6).

1.4.1. Nüfus Hareketliğine Göre Göç Tipleri

Göçleri oluşturan nüfus hareketlerinin mesafesine ve ülke sınırlarını aşıp aşmamalarına göre göçleri, klasik olarak “iç göç” ve “dış göç” şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

İç-Dış Göç: Bir ülke içinde yaşanan nüfus hareketleri iç göç olarak adlandırılabilir. Ekonomik istikrarsızlıklar, toplumun bireye karşı yaklaşımı (töre, kan davaları vb.),

savaş ya da terör olayları iç göçün en temel nedenlerindedir (Sever, 2009: 6). Yapılan göç hareketinin başladığı ve sona erdiği noktaların karşılaştırılması, yapılan göç hareketinin iç veya dış göç olduğunu gösterecektir. Adından da anlaşılacağı gibi ulusal sınırlar içerisinde bir yerden başka bir yere yapılan göçe iç göç; ulusal sınırlar dışına yapılan göçe ise dış göç denilmektedir (Gürkan 2006: 34, Kayaalp 2010: 16). Marshall (1999: 685)'a göre ise; dış göç, (az veya çok) bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasi sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketini içermektedir (Aktr: Sever, 2009: 7).

Uzun-Kısa Süreli Göç: Bireylerin gittikleri yerlerde yaşamlarının sonuna değin kalmamaları hareketin niteliğinin göç olmadığı anlamına gelmez. Ancak kısa süreli amaçlar için gidilmiş olmak bundan müstesnadır. Buna göre, göç edilen yerdeki kalınma sürelerinin uzunluğu bize göçün uzunluğu veya kalıcılığı hakkında bilgi verebilecektir (Gürkan 2006: 34, Kayaalp 2010: 16).

Bireysel-Toplu Göç: Bazen yapılan göç hareketini bireyler münferiden oluştururken, bazen de gruplar halinde göç hareketleri yaşanmaktadır. Öyle ki göçe zorlayıcı sebeplerin varlığı halinde kitlesel; bunun dışında refah seviyesini artırmak amaçlı münferiden göçlerin yaşandığını belirtebiliriz (Gürkan 2006: 34, Kayaalp 2010: 17).

Yasal-Yasadışı Göç: Bireyler veya topluluklar terk edilen ülkenin mevcut hukuk düzenine göre ülkeyi terk etmiş veya göç ettikleri ülkenin hukuk düzenine göre o ülkeye girmiş ve orada kalmaya devam etmişlerse yasal bir göçten bahsedilir. Aksi halde ise, bulunduğu ülkeden yasal olmayan yollarla ayrılmak, göç edilen ülkeye yasal olmayan yollarla girmek veya başta yasal olmasına rağmen sonradan yasal olmayan şekilde o ülkede kalmaya devam etmek sonucu yasadışı veya düzensiz göç meydana gelecektir (Koyuncu 2006: 15 Akt. Kayaalp 2010: 17). Yasadışı şekilde hedefledikleri ülkeye giriş yapanlar veya o ülkede kalanlar veya hedefledikleri ülke yolunda transit ülkelerde bulunanlar ise yasadışı göçmenlerdir (Kayaalp 2010: 18).

1.4.2. Nüfus Hareketini Sağlayan Faktörlere Göre Göç Tipleri

Göçün oluşmasında rol oynayan nüfus hareketini sağlayan faktörler açısından göç çeşitlerini gruplandıran Akkayan (1979: 32), iki farklı göç çeşidini tanımlamıştır. “Göç, fertlerin kendi inisiyatifleriyle gerçekleştirdikleri, serbestçe oluşan bir mobilite olabileceği gibi, fertlerin arzuları dışında çeşitli kuvvetlerin etkisiyle de gerçekleşebilir. Nüfus

hareketini sağlayan faktörlere göre göçler ‘serbest göç’ ve ‘güdümlü göç’ olarak iki gruba ayrılmaktadır.” (Akkayan 1979: 32).

Serbest Göç: Fertler, buldukları yerden kendilerine daha çok para kazandırabilecek iş imkânlarıyla bunların beraberinde getireceği iyi hayat şartları ve mali olanaklar ile emniyet, istikrar ve çeşitli sosyal imkânlar elde etme isteği gibi nedenlerle tamamen kendi seçimleriyle yer değiştirirler. İşte bu yer değiştirme bir ‘serbest göç’ olarak tanımlanır (Akkayan, 1979: 32). Bazı kaynaklar serbest göçü gönüllü göç olarak adlandırmıştır. Kelime anlamından da anlaşılacağı üzere bireylerin tamamen kendi şahsi tercihleriyle -bunlar çeşitli seçimler olabilir- bireylerin yeni yerler görmek, maddi durumlarını düzeltmek ya da refah düzeyini arttırmak, ailelerinin ve çocuklarının geleceğini garanti altına almak gibi nedenlerle yer değiştirmeleri literatürde serbest ya da gönüllü göç olarak tanımlanır.

Güdümlü Göç: Fertlerin, kendi arzuları dışında çeşitli güçlerin etkisi ile yer değiştirmeye zorlandıkları nüfus hareketlerini “güdümlü göç” olarak tanımlamak mümkündür. “Devletlerin çeşitli sosyal, ekonomik, güvenlik vb. konularda aldıkları kararların tatbikatı sonucunda nüfusta yarattıkları hareketlilik, güdümlü göçü oluşturur.” (Akkayan, 1979: 32) Güdümlü göçü, “zorunlu göç” ve “zorlama göç” olarak iki sınıfa ayırmak mümkündür.

Zorunlu Göç: Zorunlu göçler, insanların içinde buldukları şartların zorlaması nedeni ile yaşanan göçler olmakla birlikte, insanların isteğine bırakılmadan, devlet tarafından bazı olaylar ve durumlar karşısında mecburi olarak yaptırılan göçlerdir. Türkiye’de iç göç hareketlerinin içinde önemli yer tutan zorunlu yerleştirmeye uygulamaları, Cumhuriyet’in ilk yıllarında yaşanmaya başlamıştır. İç iskân politikası olarak uygulanan zorunlu yerleştirmeler, asıl olarak 1925 Şeyh Sait, 1930 Ağrı ve 1937 Dersim isyanlarından kaynaklanmıştır. Bu uygulama, Şeyh Sait isyanının ardından çıkarılan 10 Haziran 1927 tarih ve 1097 sayılı “Bazı Eşhasın Şark Mıntıkasından Garp Vilayetlerine Nakline Dair Kanun” ile 1934 yılında çıkarılan 2510 sayılı İskan Kanunu’na dayanılarak gerçekleştirilmiştir. Yasa’nın bir hedefi, aşiretlerin bir yandan yerleşik yaşama geçmelerini sağlamak, diğer yandan da aşiret içindeki güç yapısının kırılarak, aşiret yaşam tarzını ortadan kaldırmaktı. Bu kanunla birlikte Tunceli, Erzincan, Bitlis, Bingöl, Van, Diyarbakır, Ağrı, Muş, Erzurum, Elazığ, Kars, Malatya, Mardin illerinden 5.074 haneden 25.831 kişi Batı Anadolu’ya gönderilmiştir (Kaygalak, 2009).

1980'li yıllardan sonra da terör olaylarının artmasıyla ve doğal afetlerin etkisiyle zorunlu göçler yaşanmıştır. Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yoğun olarak yaşanan ve büyük ölçüde de zorunlu göç olarak nitelendirilebilecek göçler, bölgedeki kent merkezlerinin sosyo-kültürel yapısında önemli değişikliklere neden olmuştur (Özer, 2004: 11) .

BÖLÜM II

TÜRKİYE’NİN GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU İLE MÜCADELESİ

Dünyada ve Türkiye’de her zaman güncelliğini koruyan bir suç tipi olan göçmen kaçakçılığı suçunun nedenlerine, yapılan düzenlemelerle ön görülen cezaların caydırıcılığına ayrıca yeni sistemlerle birlikte göçmen kaçakçılığı suçunun engellenmesine yönelik çalışmalarda bulunulmasına ihtiyaç duyulduğu aşikârdır.

2.1. Göçmen Kaçakçılığı Suçuna Benzer Eylemler

Günümüzde, göçmen kaçakçılığı ile benzer nedenlerle insan ticaretine karşı da uluslararası alanda duyarlılık ve verilen önem artmıştır. Bazı zaman göçmen kaçakçılığı ile aynı tartışma alanlarında ve benzer başlıklar altında incelenmesi nedeniyle faaliyetler arasındaki farklılıkların ortaya konulması çalışmamızın kapsamının netleştirilmesi için önem taşımaktadır.

2.1.1. Göçmen Kaçakçılığı Suçu ve İnsan Ticareti

Konuyla alakalı değerlendirmeler incelendiğinde, insan ticareti kavramının geniş kapsamıyla göçmenlerin organize hareketlerini kapsar şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, insan ticareti modern çağın kölelik sistemi olarak değerlendirilmektedir. İnsanların baskı ve zorlama, tehdit ya da kandırılması yolu ile sömürülmesine ve bireylerin özgürlüklerinin ellerinden alınmasına kadar varan ağır insan hakları ihlallerini içermektedir.

İnsan ticareti ve yasadışı göçün temel sebebi, konu olan insanların içlerinde buldukları ekonomik açıdan zayıf, sosyal güvencelerin ve hatta hayat güvencesinin kalmadığı ülkelerden daha iyi bir ülkede yaşama veya para biriktirme arzusu kapsamında menfaat teminidir. Menfaat temini, hem organizatörler hem de insan ticaretine veya göçmen kaçakçılığına konu olan kişiler bakımından geçerlidir. Kişiler uzun dönemde daha iyi ücret ve yaşam koşulları ümit etmektedirler. Göçmen kaçakçıları, gerçekleştirdikleri suç organizasyonlarıyla belirli bir gelir teminini amaçlamasına karşın; insan tacirleri konu olan kişinin istismar ve sömürüsüyle elde edebilecekleri azami menfaati daha uzun bir dönem içerisinde amaçlamaktadır (AREM 2013 www.arem.gov.tr). Göçmen kaçakçılığının temel ögesi, yabancı bir ülkeye giriş çıkışın teminidir. Göçmen kaçakçılığı zorunlu olarak sınır ötesi bir faaliyet niteliğindedir. Fakat insan ticareti çoğunlukla sınıraşan faaliyetleri

içermekte olsa da, mutlaka mağdurların uluslararası sınırlardan geçirilmesi zorunluluğunu doğurmamaktadır. İnsanların bir yerden bir yere sevkıyatı hareketi ulusal sınırlar içinde gerçekleşmiş bile olsa insan ticareti sayılabilir. Asıl önemli olan kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, barındırılması veya teslim alınmasıdır (Turhan, 2013).

2.1.2. Göçmen Kaçakçılığı Suçu ve Düzensiz Göç

Yasadışı göç ve göçmen kaçakçılığı Avrupa kıtası başta olmak üzere gelişmiş ülkelerde en önemli güvenlik sorunlarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle sorun siyasetçiler, akademisyenler ve kamuoyları tarafından yoğun biçimde tartışılmaktadır. Kanunlarla düzenlenmiş göç sürecinin dışında kalan göç hareketlerini en geniş anlamda düzensiz göç kavramı karşılamaktadır. Düzensiz göç; mültecileri, yasadışı göçü ve göçmen kaçakçılığını da içine alacak şekilde kapsayıcı bir ögedir.

Düzensiz göç olgusu, son dönemlerde uluslararası göçle ilgilenen akademik çevrelerin ve yöneticilerin gündemine hızla girmiştir. Bu olgu, gündelik uygulamalarla ilgilenen yöneticiler tarafından, “mevcut kurum ve kurallara uygun olmadığı” vurgusuyla “yasadışı göç” olarak da tanımlanmaktadır. Ancak, sosyal bilimciler için, bu olgunun tanımlanması çok daha karmaşık ve tartışmalıdır (Erder 2010: 41). Düzensiz göç, hedef ülkeleri açısından, bir ülkeye yasadışı giriş yapmak veya bir ülkede yasadışı kalmak veya çalışmak anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, göçmen, belirli bir ülkeye girmek, orada ikamet etmek veya çalışmak için göç düzenlemeleri uyarınca gerekli olan izin veya belgelere sahip değildir. Gönderen ülke açısından ise, bir kişinin geçerli bir pasaportu veya seyahat belgesi olmadan uluslararası bir sınırı geçmesi veya ülkeden ayrılmak için idari koşulları yerine getirmemesi gibi durumlarda düzensizlik söz konusudur. Ancak yasadışı göç terimini göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretiyle kısıtlamak gibi bir eğilim söz konusudur (IOM 2009).

Göç olgusu, bireylerin kendileri ve aileleri için daha iyi yaşam arayışından kaynaklanabileceği gibi silahlı çatışmalar, çevresel sorunlar ya da ağır ekonomik koşullardan da kaynaklanabilmektedir. Bundan daha dar kapsamlı olan yasadışı göç terimi ise, doğrudan suç ile ilişkilidir. Ancak düzensiz göçmenlerin çoğu suçlu değil, temel insan haklarını kullanma konusunda sorunlar yaşayan bireylerdir. Dolayısıyla, düzensiz göç kapsamına giren her olayın yasadışı göç olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Bu terim kimi zaman kayıt altına alınmamış göçmenleri ve kimi zaman da pasaport ve benzeri

belgelere sahip olmayan göçmenleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Bununla birlikte, hedef ülkeye turist vizesiyle giren ama daha sonra bir işe girerek pozisyonu değişen göçmenlerin durumunu karşılamadığı için eleştirilmiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Nisan 1999'da Bangkok'ta yapılan Uluslararası Göç Sempozyum'unda düzensiz-irregular sözcüğünün kullanılması tavsiye edilmiştir. Düzensiz göç teriminin bir takım eksiklikler içerdiği bilinmekle birlikte göç alanında çalışan kurumların çoğunluğu tarafından kullanılmaktadır (ILO 2004).

Düzensiz göç akını ve nüfusun hesap edilmeyen yer değişimi, göçmen ve sığınmacıların bireysel güvenliği ve değeri üzerinde ciddi etkiler yaratmakta ve onları uluslararası ilişkilerin ne olacağı ve ne yapacağı bilinmeyen aktörleri haline getirmektedir (Turgut 2003: 261).

Düzensiz göç eskiden bu yana kullanılan bir terimdir. Ancak bu terim suç fikri dâhil olumsuz çağrışımlar içerdiği için eleştirilmektedir. Bu grup içindeki göçmenlerin çoğunluğu suçsuz gruplardır. Bunun yanında insanları yasadışı olarak nitelemek onların insanlıklarını inkâr etmek anlamına geldiği ve statüleri ne olursa olsun, göçmenlerin temel insan haklarına sahip olduğunun unutulmaması gerektiği de bu terimin kullanılmaması yönünde yapılan eleştirilerdir. Yasadışı göç teriminin insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı olaylarında kullanılmaması yönünde bir eğilim mevcuttur. Bu ve benzeri eleştiriler sonucunda 1994 yılında, Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nda belgesiz/kayıt dışı göçmen terimini önerilmiştir (Tokgöz 2006: 117).

Türkiye'ye yönelen düzensiz göçü, özelde yabancı kaçak iş göçünü belirleyen dört ana unsur vardır. İlk olarak, komşu ülkelerde artan siyasi belirsizlikler ve çatışmalar bu ülke halklarının daha güvenli, zulümden uzak ve daha iyi hayat şartlarının olduğu yerlere gitme arzusunu artırmıştır. İkincisi, Türkiye'nin Doğu – Batı ile Kuzey – Güney arasında bulunan coğrafi yapısı gelişmiş Batı ve Kuzey ülkelerine geçiş yapmak isteyen transit göçmenler için ülkeyi çekici kılmaktadır. Üçüncüsü, Avrupa'ya ulaşmayı hedefleyen göçmenler için, Avrupa'nın sınırlarında uyguladığı sıkı kontrollerdir. Dördüncü neden ise, Türkiye'nin komşu ülkelere oranla daha iyi ekonomik imkânlar sunması sebebiyle çalışmak isteyen göçmenler için çekici olmasıdır (İçduygu 2004: 27).

2.1.3. Göçmen Kaçakçılığı Suçu ve İltica-Sığınma

Sığınmacı kavramı, ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu

ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı ifade etmektedir (İEM 2013).

Türkiye, iltica ve sığınmacıları, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesini, 1. maddesindeki mekân bakımından öngörülen seçme hakkını kullanarak “Coğrafi Kısıtlama” ile kabul etmiştir. Buna göre sığınmacı, Avrupa dışında meydana gelen olaylar nedeniyle, mülteci tanımındaki şartlara haiz olduğunu iddia ederek, üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye’den uluslararası koruma talebinde bulunan kişidir. Ülkemize 1995-2011 tarihleri arasında yapılan iltica başvuruları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Dinçer 2013: 36).

Tablo 2.1: 1995–2011 Yılları Arası İltica/Sığınma Başvuruları

Başvuru inceleme aşamasında olanların sayısı (Halen Türkiye’de Bulunan)	37,955
İltica/sığınma başvuruları kabul edilenlerin sayısı	41,046
Reddedilenlerin sayısı	10,321
Statü dışı karar uygulananların sayısı (iltica/sığınma harici ikamet)	6,678
Toplam başvuru sayısı	96,000

Kaynak: Dinçer 2013: 36

2.2. Göçmen Kaçakçılığında Yollar

Göçmen kaçakçıları, insanların kara, deniz, hava yolları ile sınırları geçmelerini ve başka bir ülkeye girişlerini sağlamaktadırlar.

2.2.1. Hava Yoluyla Yapılan Göçmen Kaçakçılığı

Havaalanlarında sınır kontrollerinin çok sıkı uygulanması nedeni ile belgesiz seyahat mümkün değildir. Sahte belge kullanılarak yasadışı sınır aşma genelde havayoluyla denir. Bu nedenle de, havayolu sınır kontrollerinde sahte belgeli seyahatlere ilişkin polis yakalamaları kara ve deniz yollarına göre daha yüksektir. Hava yolu ile yasadışı göç, tamamı sahte ya da gerçek belgelerin kısmi değiştirilmesi suretiyle düzenlenen seyahat belgeleri ve doğrudan başkasına ait gerçek belgelerin kullanılması ile gerçekleştirilir.

Kültürel, sportif ve ticari muafiyetlerden yararlanılarak hazırlanan gerçek belgelerle göçmenlerin kaçırılması sağlanmaktadır (Öğdü 2005: 24-26).

Hava yolu ile yasadışı göç, sahte seyahat belgelerinin kullanılması ile mümkündür. Bunun dışında bir yöntemin kullanılması olanaksızdır. Çünkü havayolu ulaşımı yolcuların giriş ve çıkışlarının üst seviyede kontrol altında bulundurulduğu bir ulaşım şeklidir. Hava sınır kapılarında ve havaalanlarında yolcu giriş ve çıkış işlemleri diğer sınır kapılarına oranla daha iyi tecrit edilmiş durumdadır (EGM 2013 www.egm.gov.tr).

2.2.2. Kara Yoluyla Yapılan Göçmen Kaçakçılığı

Karayolu üzerinden ülkelere yapılan yasadışı girişlerde sıkça rastlanılan yöntem, sınır kapıları dışında kalan ve fiziki şartlardan kaynaklı sebeplerle kontrolün güç olduğu arazi kesimlerinden yaya olarak sınırın geçilmesidir. Genelde, göçmenlerin sınırları geçmelerine bölgeyi ve sınır kontrol yöntemlerini bilen rehberler yardımcı olmaktadır. Rehberler, göçmen kaçakçılığı şebekelerinin bir elemanıdır ve göçmenlere sahte seyahat belgeleri temin etmede de yardımcı olurlar. Göçmenlerin, ister yaya isterse de binek (hayvan sırtında) olsun sınır aşma işlemini bireysel olarak, yardım almadan gerçekleştirdikleri de bilinen gerçekler arasındadır. Göçmenler, kendilerinden önce aynı yolları kullanan kişilerin bilgilerinden yararlanarak, bu tarz adrenalin dolu yolları tercih etmektedirler (Öğdü 2005: 25).

Karayoluyla yasadışı girişlerde en sık görülen yöntem, sınır kapıları dışında kalan, fiziki yapıdan kaynaklanan nedenlerle kontrolün güç olduğu arazi kesimlerinden yaya olarak veya binek hayvanları kullanılarak sınırın geçilmesidir. Bireysel yasadışı göç girişimlerinde kullanılan bu yöntem kim zaman göçmen kaçakçılığı örgütlerince de başvurulmaktadır. Ancak, bu tür örgütlerin sıklıkla kullandığı diğer yöntem, kamyon, otobüs ve benzeri toplu taşıma araçlarının kasa veya gizli bölmelerinde yasadışı göçmenlerin taşınmasıdır (Gürkan 2006: 77).

2.2.3. Deniz Yoluyla Yapılan Göçmen Kaçakçılığı

Yasadışı sınır aşma yöntemlerinden bir diğeri de deniz yolu ile yapılmaktadır. Deniz yolu yasadışı göç hareketinde bireysel olarak, deniz araçlarına kaçak olarak binmek sıklıkla denenilen yöntemlerdendir. Yakın kıyılardan yüzerek hedef ülkeye varma çabaları yanında küçük botlarla sahile çıkılmaya çalışılmaktadır. Deniz yoluyla gerçekleştirilen bireysel yasadışı göç teşebbüsleri, ticari gemilere kaçak olarak binmek veya küçük bot ve

benzeri deniz araçlarıyla ulaşılabilen bölgelere geçilmesi şeklinde olmaktadır. Göçmen kaçakçılığı örgütleri ise daha karmaşık bir yöntem kullanmaktadır. Belli gruplar halinde gerçekleştirilen bu tür kaçakçılıkta öncelikle ulaşımı sağlayacak deniz aracı ve bunu kullanacak kişiler temin edilerek, ülkenin değişik bölgelerinden toplanan yasadışı göçmenler, deniz aracının hareket edeceği limana, genelde ıssız bir koy veya sahile taşınarak, araca bindirilir ve seyahat başlamış olur. Bu yöntemde kaçakçılar tarafından eski, yıpranmış ya da kullanılmayacak durumda olan gemi ve tekneler kullanılmaktadır. Bu tür yöntemlerin hem yasadışı göçmenler hem de göçmen kaçakçılığı örgütlerince seçilmesinin nedeni maliyetin ve riskin hudut kapılarından ve hava yolundan sahte belgelerle geçme yönteminden daha az olmasıdır.

Uluslararası Deniz Hukukunun denizlerde etkili bir denetime imkân vermemesi ve devletlerin kara sınırlarındaki denetimleri artırmaları göçmen kaçakçılığının büyük ölçüde deniz yolu ile gerçekleştirilmesine yol açmıştır. Devletler bu konuda öncelikle bölgesel işbirliğine önem vermişlerdir. (Gürkan 2006:b 77).

2.3. Türkiye’de Göçmen Kaçakçılığının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Türkiye, göçmen kaçakçılığı yapılanması açısından kaynak, transit ve hedef ülke konumundadır. Batı ülkelerine geçiş yapma gayesi taşıyarak Türkiye’nin geçiş ülkesi tercih edilmesinin sebepleri; Türkiye’nin coğrafi konumu itibariyle Asya ile Avrupa arasında bir köprü konumunda olması, kuzeyden yapılacak geçişlerde yolun daha uzun, geçilecek ülkelerin daha fazla sayıda ve coğrafi - iklim şartlarının daha sert olması., bununla birlikte, Orta Doğudaki karışıklık sebebiyle İran-Irak-Suriye-Akdeniz yolunun rahat kullanılamaması, Türkiye’nin doğuda dağlık, kontrolü güç olan kara sınırlarına, batıda ise çok uzun ve girintili çıkıntılı deniz sınırlarına sahip olması, ayrıca Ege Adalarının kıyılarımıza çok kısa mesafede bulunması olarak sayılabilir.

Asya, Avrupa ve Afrika gibi eski kara kütlelerinin kesişme noktasında bulunması nedeniyle ülkemiz, kıtalararası kavşak, köprü ya da geçiş ülkesi özelliği sergilemektedir. Öte yandan Türkiye’nin üç tarafını çeviren denizlerin Cebel-i Tarık Boğazı yoluyla Atlas Okyanusu’na, Süveyş Kanalı aracılığıyla Hint Okyanusu’na bağlantısı vardır. Dolayısıyla, dünyadaki deniz ulaşımı bakımından stratejik bir öneme sahiptir. Bu kapsamda önem taşıyan bir diğer konu da Asya ve Avrupa kıtalarını birbirinden ayıran ve Karadeniz’e komşu ülkelerin açık denizlere ulaşmalarında kullanabilecekleri tek su yolu olan İstanbul ve Çanakkale boğazlarına sahip olmasıdır (Özey 2013). Türkiye yabancıların yasal yollardan

gelişine yoğun olarak sahne olurken gerek içinde bulunduğu coğrafya, gerekse tarihsel ve kültürel birikimleri nedeni ile bugüne kadar birçok kitlesel göçe de maruz kalmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün kayıtlarına göre bu göçler şunlardır:

- 1492 Tarihinde İspanya'dan 300.000 Yahudi,
- 1859 -1922 Tarihleri arasında Kafkas, Tatar ve Kırım'dan 4 Milyon kişi,
- 1922 -1938 Tarihleri arasında Yunanistan'dan 384.000 kişi,
- 1923 -1945 Tarihleri arasında Balkanlardan 800.000 kişi,
- 1933 -1945 Tarihleri arasında Almanya'dan 800 kişi,
- 1988 Tarihinde Halepçe Katliamından sonra Irak'tan 51.542 kişi,
- 1989 Tarihinde Bulgaristan'dan 369.000 kişi, (bunların 229.548'i vatandaşlığa alınmıştır.)
- 1991 Tarihinde I. Körfez Krizinden sonra Irak'tan 467.489 kişi (1254'ü halen Türkiye'de bulunmaktadır)
- 1992 -1998 Tarihleri arasında Bosna'dan 20.000 kişi,
- 21.06.1999 Tarihli Dışişleri-İçişleri Bakanlıkları müşterek kararı ile Kosova'dan 17.746 kişi,
- 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişi

Ülkemize yasal ya da yasadışı yollarla gelen yabancı şahısların bir kısmı Batı'ya geçiş çabasıyla gelmiş bazıları ise yerleşik konuma geçme çabası içine girmiştir. Nitekim rahat bir yaşam isteyen yabancı uyruklu şahıslar, vatandaşlık kazanmak maksadıyla pek çok formalite evlilik yapmış ve ülkemizde yasal ya da yasadışı işlerde çalışmıştır. Türkiye'deki güncel yasadışı göç hareketlerini temel olarak 2 kategoriye ayırmak mümkündür. Birinci kategoride, Türkiye üzerinden çoğunlukla göçmen kaçakçılığı organizasyonları yoluyla Avrupa'ya geçmeyi amaçlayan göçmenler bulunmaktadır. İkinci kategoride ise, ekonomik nedenlerle Türkiye'de kayıt dışı sektörlerde çalışarak daha sonra ülkelerine dönmeyi amaçlayan kişiler yer almaktadır. Genellikle Türkiye'ye doğu sınırlarından giriş yapan göçmenler İstanbul, Ankara, İzmir, Mersin, Muğla ve doğu illerinde örgütlenen göçmen kaçakçılığı organizatörleri tarafından İzmir, Aydın, Muğla,

Antalya, Mersin, Hatay, Edirne gibi sınır kentlerinden yasadışı çıkış yapmaktadır (Şen 2006: 56).

Kirişçi (2004:6)'ye göre, liman kentlerinden yapılan çıkışlar, Ege Denizi üzerinden öncelikle Yunanistan'a geçmeyi amaçlamaktadır. Bu anlamda, Yunanistan da önemli bir transit ülke olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, doğrudan İtalya ve Fransa'ya girmeyi hedefleyen göçmen kaçakçılığı organizasyonları da yapılmakta, bunların bir kısmı trajedi ile sonuçlanabilmektedir.

Türkiye'de 2000 yılında yakalanan yasadışı göçmen sayısı bir önceki yılın iki katı kadar olmuştur. Bu da bölgemizdeki siyasi istikrarsızlıkların Türkiye'nin göç rejimi üzerindeki etkisini ve yasadışı göçün uluslararası işbirliğini gerektiren bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. 2001 yılından itibaren ise yakalanan göçmen sayısının düşüşe geçtiği görülmektedir. 2001 yılında 92.000 olan rakam 2005 yılı itibariyle 57.000'e düşmüştür. Ancak, bu rakamların yalnızca belirlenebilen kişileri kapsadığı düşünülürse Türkiye'nin karşı karşıya olduğu yasadışı göç akımlarının büyüklüğü halen göz ardı edilemeyecek boyuttadır (TÜSİAD 2006: 72–73).

2.4. Türkiye'de Göçmen Kaçakçılığında Başvurulan Yollar

Bilindiği üzere Türkiye'nin konumu, Asya kıtasının güneybatı ucunda, Anadolu yarımadası üzerindedir. Topraklarının bir bölümü ise Avrupa'nın güneydoğusunda bulunan Balkan yarımadasının uzantısı durumundaki Trakya'da yer almaktadır. Bu yönüyle Türkiye hem Asya hem de Avrupa ülkesi sayılır. Türkiye, aynı zamanda bir Ortadoğu ülkesidir. Ortadoğu ülkelerinin bir kısmı Afrika ülkesi olduğundan, ülkemizin Afrika kıtasıyla da teması söz konusudur. Üzerinde yaşayan insanların çoğunluğunun ırk ve dil bakımından Türk olması, Türkiye'yi Türk Dünyasının doğal bir parçası yapmaktadır (Koyuncu, 2006).

Türkiye, kuzeybatıdan Balkan ülkeleri, kuzeydoğudan Kafkas ülkeleri, doğu ve güneyden Ortadoğu ülkeleri ile sınırlıdır. Tüm bu bölgelerin temel özelliği ise dünyanın en istikrarsız bölgeleri olmalarıdır. Dolayısıyla Türkiye, her yönden çatışma ve savaş çemberi içerisinde yer almaktadır. Türkiye ise kurulduğu günden bu yana, bölgedeki en istikrarlı ülke olmayı başarabilmiştir. Ancak, yine de Türkiye'nin yakın komşusu olduğu savaş ve çatışma bölgelerine karşı ilgisiz kalamayacağı da bir gerçektir. Zira ülkemizin, hâlen çok sayıda Türk'ün yaşadığı söz konusu ülkelerle tarihi ve kültürel bağları bulunmaktadır (Özey 2013).

Kara ve hava yolları: Türkiye'nin nispeten büyük çaplı kayıt dışı ekonomiye sahip olması, bazı ülke vatandaşlarına yönelik esnek ve liberal vize politikası uygulaması (Türkiye; Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, İran, Moldova, Ukrayna, RF ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri gibi ülkelerin vatandaşlarına vizesiz veya havaalanlarından veya diğer giriş noktalarından kolayca temin edilebilen vizelerle serbestçe giriş izni vermektedir.) Türkiye'yi, hedef ülke olarak cazip hâle getirmektedir. Nitekim bu yolla gelen insanların büyük çoğunluğu küçük çaplı ticaret yapmakta; bazıları ise vize sürelerini aşarak, ev işlerinde, fuhuş sektöründe veya inşaat ve turizm sektörlerinde yasadışı olarak çalışmaktadırlar. Bunun yanında, bazı ülke vatandaşlarıyla sınır ötesi akrabalık ilişkilerinin, dil ve kültür birliğinin bulunması, daha önceden çeşitli yollarla ülkemize gelerek yerleşmiş bulunan göçmenlerin oluşturduğu göçmen ağları gibi faktörler Türkiye'yi hedef ülke durumuna getiren diğer özelliklerdir (AREM 2013).

Türkiye'de kullanıldığı tespit olunan yasadışı göç güzergâhları, doğudan batıya doğru; Iğdır/ Dilucu, Kars/ Dığor, Artvin/ Sarp, Van/ Özalp, Hakkari/ Yüksekova/ Şemdinli, Şırnak/ Uludere, Şanlıurfa/ Suruç, Adana/ Karataş, Hatay/ Yayladağı/ Samandağı, Mersin Limanı, Antalya/ Kaş - Meis Adası, Muğla/ Datça - Simi Adası, Aydın/ Didim/ Kuşadası - Sisam Adası, İzmir/ Çesme - Sakız Adası, Balıkesir/ Ayvalık- Midilli Adası, Çanakkale/ Bozcaada, Edirne/ Pazarkule/ Karaağaç/ Meriç/ Küplü/ İpsala/ Enez kaçak geçişlerin yaşandığı bazı yerlerdendir (Güneş 2004: 36).

Deniz yolları: Türkiye kara sınırlarından çok deniz sınırlarına sahiptir. Özellikle Ege Denizi sınırlarını yasadışı göçe karşı korumak oldukça zorlaşmaktadır. Zira Türkiye'nin Ege sahillerine oldukça yakın bulunan Yunan Adaları ve Türk sahillerindeki irili ufaklı pek çok koy nedeniyle bu bölge yasadışı göçmenlerin çoğunlukla tercih ettiği güzergâhtır. Öyle ki, hızlı bir botla, yasadışı göçmenler 1-2 dakika gibi kısa bir süre içinde Türk karasularından Yunan karasularına geçiş yapabilmektedirler. Ege sınırları ile karşılaştırıldığında Türkiye'nin Akdeniz sınırlarını korumak kolaydır. Ancak bu sınırlardan da oran olarak düşük olmakla birlikte Kıbrıs ya da İtalya veya Yunan adalarına doğru yasadışı göç hareketleri gerçekleşmektedir. Türkiye'nin Karadeniz sınırları ise yasadışı göç için kullanılmamaktadır (Akkuşoğlu 2006: 110).

Yasadışı göçte Türkiye'nin transit ülke konumunda bulunduğu ve yukarıdaki geçiş güzergâhlarından bazılarının kullanıldığı bir örnek vermek gerekirse; yasadışı göçmen grubu İran veya Irak üzerinden organize suç örgütlerinin planlı bir şekilde yürüttükleri bir

operasyon ile sınırın yasadışı geçilmesi suretiyle Hakkari veya Şırnak'a getirilirler, buradan da bir toplanma yerine götürülürler, daha sonra anılan güzergâhlardan Antalya'dan gemilerle İtalya'ya veya Ege'den Yunan adalarına veya Meriç nehrinden botlarla Yunanistan'a geçirilirler (Güneş 2004: 36).

2.5. Türkiye'de 2002 Yılı Öncesi ve Sonrası Göçmen Kaçakçılığı Suçu ile Mücadele ve Yapılan Düzenlemeler

Göçmen kaçakçılığının Türk Ceza Mevzuatına ilk olarak kabulü 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'na 2002 yılında eklenen 4771 sayılı Kanun ile birlikte gelen 201/b maddesi ile gerçekleşmiştir. Bu madde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda revize edilmiş ve 80.maddede yer bulmuştur. 4771 sayılı Kanun ile 765 sayılı TCK'ya eklenen 201/b maddesi yürürlüğe girmeden önce 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ilk şeklinde "Göçmen Kaçakçılığı" suçu ile alakalı bir düzenleme yer almamaktaydı. Söz konusu dönemde bu tür eylemler örgütsel bir yapı tarafından işlendiği göz önünde tutularak, 765 sayılı TCK'nın 313. maddesinde yer alan cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak suçu kapsamında değerlendirilmekteydi. Göçmen kaçakçılığı suçunun basit şekli için eski kanun iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve bin Türk Lirasından (Koray 2008: 155) az olmamak üzere para cezası öngörmekte iken, 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası öngörmektedir. Netice olarak yeni kanunda suça ilişkin cezaların ağırlaştığını söylemenin mümkün olduğu görülmektedir. Ancak suça ilişkin cezanın arttırılmış olması göçmen kaçakçılığını ortadan kaldırmak için yeterli değildir. Cezaları arttırmak sadece masrafsız, kolay ve çabuk yaptırımlardır, lakin her çabuk iş gibi bu yolla da umulmakta olan neticenin alınması mümkün değildir (Doğan 2008: 155).

Türkiye Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine ek olarak insan ticaretinin, özellikle kadın ve çocuk ticaretinin önlenmesine, durdurulmasına ve cezalandırılmasına ilişkin protokolü onaylamıştır (Özkan, 2013: 479). Bu sözleşmenin iç hukuka yansıtılması kapsamında TCK'da "Göçmen Kaçakçılığına" yer verilmiştir (Eski TCK'nın 201/a ve 201/b maddeleri, Yeni TCK'nın 79. ve 80. maddeleri). (Çetin, 2003: 151) Yeni TCK ile birlikte 01 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) da göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçlarında uygulanabilecek hükümler içermektedir (Çetin 2003: 151).

Türk Ceza Kanunu'na 2002 yılında girmiş olup suç niteliği taşıyan göçmen kaçakçılığı, birçok ülkedeki mevzuatlar ile örtüşmektedir. Göçmen kaçakçılığı suçunun manevi unsuru kasttır. Ancak suçun oluşabilmesi için kast yeterli olmayıp “doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi bir yarar elde etmek amacıyla” hareket edilmesi gerekir (TCK m. 79/1).

5237 sayılı TCK'ya göre, sadece suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hali daha fazla ceza verilmesini gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Göçmen kaçakçılığı suçu diğer suç tiplerine nazaran işlenmesi daha güç olan bir suç türüdür. Bu açıdan tek kişinin işlenmesi düşük bir ihtimalden ibarettir. Bunun nedenleri, öncelikle maddi bir altyapı gerektirmesi, ulaşım araçlarının kullanılması, teknik bilgiye ve çeşitli yabancı dilleri bilen kişilere ihtiyaç duyulması ve benzeri gereksinimlerdir. Bu durumda, göçmen kaçakçılığı suçunun organize suç işlemek konusunda deneyimli suç örgütlerince işlenmesi kaçınılmazdır (Doğan, 2008: 156). 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda “göçmen kaçakçılığı” özel hükümlere ilişkin ikinci kitabın, “uluslararası suçlar” başlıklı birinci kısmında “göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti” başlıklı ikinci bölüm içerisinde 79. maddede düzenlenmiştir.

Göçmen kaçakçılığını düzenleyen 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 201. maddesinin a/2 bendinde ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 54. ve 55. maddelerinde göçmen kaçakçılığı suçunun işlenmesinde kullanılan taşıtlar ve bu fiil nedeniyle elde edilen maddi menfaatlerin müsadere edileceği belirtilmektedir. Bu şekilde suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen mallar ve suçun işlenmesi ile sağlanan menfaatler genel müsadere hükümleri çerçevesinde müsadere edilebilmektedir.

Bunlar;

Eşya Müsaderesi: Kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen bir eşya ise; 765 sayılı TCK'nın 201. maddesinin a/2 bendince ve 5237 sayılı TCK'nun 54. maddesi uyarınca müsadere edilecektir.

Eş Değer Müsaderesi: 5237 sayılı TCK'da eşya müsaderesi bakımından getirilmiş olan yeni bir düzenlemedir. Eşya müsaderesinin konusunu oluşturan eşyanın ortadan kalkması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya söz konusu eşyanın müsaderesinin başka suretle imkânsız hale gelmiş olması halinde eşyanın tutarı kadar paranın da müsadere edilebilmesi mümkündür.

Kazanç Müsaderesi: 5237 sayılı TCK’da yer almaktadır. Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadere edilmesidir.

Kaim Değer Müsaderesi: Müsadere konusu eşya veya maddi menfaatlere el konulmadığı veya bunların merciine teslim edilmediği hallerde, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsadere edilmesidir.

5237 sayılı TCK’nın 59. maddesinde de yer alan ve daha sonra 5328 sayılı Kanun ile değiştirilen “sınırdışı etme” yaptırımlardan birisidir. Bu yaptırım şu şekilde tanımlanabilir; ülkenin milli güvenliğini tehdit eden veya kamu düzenini veya genel ahlak kurallarını bozan hareketler yaparak hapis cezasına mahkûm edilen yabancının cezasının infazından sonra sınırdışı edilmesidir (Doğan 2008: 162–166).

Bunların yanı sıra yasadışı göç ve insan ticaretinde bir araç olarak kullanılan sahte ve anlaşmalı evliliklerin önüne geçmek amacıyla, 3 Haziran 2003 tarihinde 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun 5. maddesinde değişiklik yapılmıştır. Buna göre; “Türk vatandaşları ile evlenen yabancının, evliliğin tescil tarihinden 3 yıl geçtikten sonra vatandaşlığa alınma prosedürünün başlayabileceği” hükme bağlanmıştır (224 12.06.2003 tarihli ve 25127 sayılı Resmi Gazete). Bu kapsamda çıkarılan Uygulama Yönetmeliği ile kişilerin yapılan tahkikat ve tespitler sonucu vatandaşlığa alınmaları öngörülmektedir. Ayrıca kaçak çalışmanın önüne geçmek amacıyla Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca hazırlanan ve ‘Yabancıların Çalışma İzinlerini’ düzenleyen 4817 sayılı yasa TBMM tarafından onaylanarak Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu’nda ve diğer yasal düzenlemelerde bu konu ile ilgili gerekli yasal değişiklikler yapılmıştır (Kaya, 2005: 100).

Göçmen Kaçakçılığı ile ilgili yasal düzenlemelere bakıldığında (EGM 2013 www.egm.gov.tr);

a) Göçmen kaçakçılığı ile mücadele çalışmaları, Türkiye’de yasal çerçevenin uluslararası standartlara ve normlara uyarlanması şeklinde gelişmekte ve öncelikler arasında yer almaktadır. 2000 yılının Aralık ayında Palermo’da imzalanan Sınırşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi’nin ve ek protokollerin TBMM tarafından 30 Ocak 2003 tarihinde onaylanmasından önce, 9 Ağustos 2002 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan

4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'la göçmen kaçakçılığı suçunun TCK'na eklenmesi bunun bir göstergesidir.

b) Uzun yıllar, suç olarak tanımlayan özel bir yasal düzenleme bulunmaması nedeniyle çeşitli kanunlarda öngörülen yaptırımlar para cezası ya da paraya çevrilebilen hapis cezaları ile sınırlı kaldığından caydırıcılık gücü bulunmamaktaydı.

Doğrudan veya dolaylı yollarla finansal çıkarlar elde etmek gayesiyle, yasadışı yollardan yabancı kişileri ülkeye sokan ya da yabancıların ülkede kalmasına imkan sağlayan fertler, hapis cezası ya da adli para cezasıyla cezalandırılır.

c) Ülkede kalmak için gerekli koşulları taşımayan yabancıların kullandıkları bir yöntem de anlaşmalı evlilik yaparak aile bütünlüğünün korunmasına yönelik güvenceler kapsamında ikamet izni alınmasıdır. 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre, Türk vatandaşı erkekle evlenen yabancı kadın, Türk vatandaşlığına geçmek istediğini, evlenme akdinin yapıldığı sırada, yetkili makama bunu yazılı olarak belirtmesi durumunda Türk vatandaşlığına alınmaktaydı.

d) Yasadışı göçün sosyal ve ekonomik alandaki olumsuz yansımalarının başında kaçak çalışma gelmektedir. 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve bu kanunun uygulama yönetmeliği 6 Eylül 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yabancıların kaçak çalışmalarının ve düşük ücretle istihdamının önüne geçilmesi, çalışma amaçlı göçün yasal olarak kontrol ve düzenlenmesi olanağına ulaşılması hedeflenmiştir.

2.6. Türkiye’de Göçmen Kaçakçılığı Suçuna İlişkin İstatistik Veriler

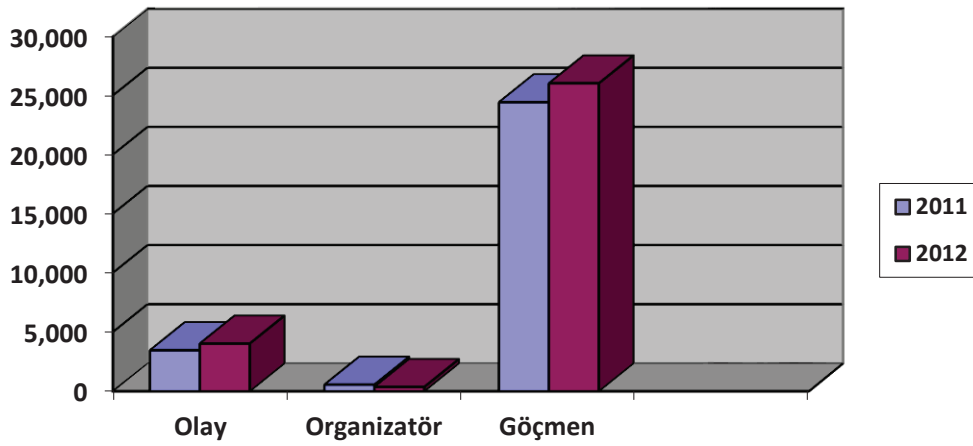
Türkiye’de göçmen kaçakçılığı alanında yapılan araştırmaların en kapsamlı veri kaynağı, doğaldır ki suç işlendiği zaman güvenlik güçleri tarafından yakalanan, yargılanan ve sınırdışı edilen yabancılar ile hapis cezası gerektirmeyen suçlardan dolayı yakalanıp yine sınırdışı etme kararı verilen yabancılar ait verilerin tutulduğu Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki Yabancılar Hudut İltica Dairesi’nde tutulan istatistik verileridir.

Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suç örgütlerinin tüm yönleri ile deşifre edilebilmesine yönelik yürütülen mücadele çalışmaları çerçevesinde; 2011 yılında gerçekleştirilen 37 planlı operasyonda, 281 organizatör, 148 insan taciri ve 1.089 kaçak göçmen yakalanmış, 143 organizatör ile 47 insan taciri tutuklanmıştır. 2011 yılında kaçak göçmenlerin transferlerini bekledikleri illegal barınma adreslerinde gerçekleştirilen

yakalamalarda, 11 farklı adreste toplam 291 kaçak göçmen yakalanmış ve kaçak göçmenleri barındıran 17 organizatör tutuklanmıştır (KOM 2011: 26).

2011 yılında jandarma sorumluluk bölgesinde meydana gelen 3.469 olayda 564 organizatör ile birlikte 24.440 göçmen yakalanmış, 2012 yılında ise meydana gelen 4.034 olayda 369 organizatör ile birlikte 26.034 göçmen yakalanmıştır. Bu veriler aşağıdaki grafik ile birlikte incelenmelidir. Bir önceki yıla göre meydana gelen olay sayısında % 16, yasadışı göçmen sayısında % 7 artış, yakalanan organizatör miktarında ise % 35 azalış meydana gelmiştir (Taş 2013 www.akademia.edu.tr).

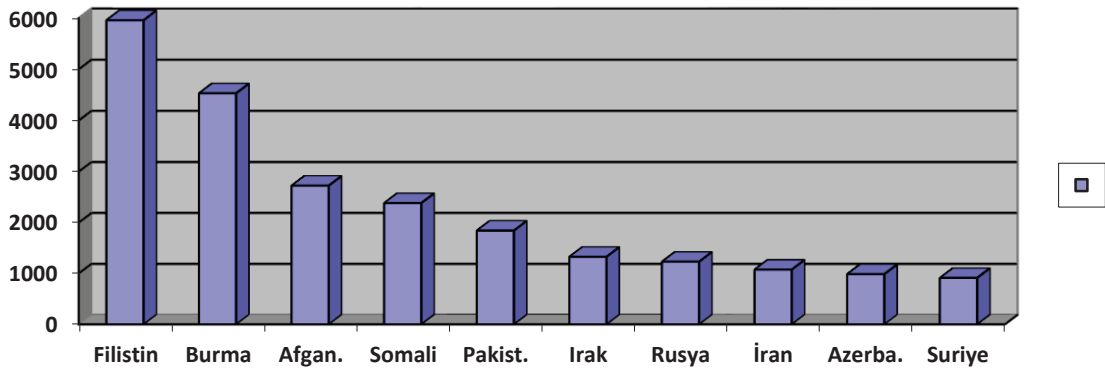
Şekil 2.1: Yasadışı Göç Olayları Durumu

Kaynak: JGK 2012: 49

2011 yılında, göçmen kaçakçılığı suç örgütlerinin uluslararası irtibatlarının ortaya çıkartılması amacıyla Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (KOM) koordinesinde il KOM birimlerince 6 planlı operasyon gerçekleştirilmiştir. Söz konusu operasyonlarda, Almanya, İtalya, Bulgaristan, Fransa, Hırvatistan ve Yunanistan makamları ile yapılan bilgi paylaşımı neticesinde; 678'i Avrupa ülkelerinde olmak üzere 1.152 yasadışı göçmenin yakalanması ve 17'si Avrupa ülkelerinde olmak üzere 82 organizatörün tutuklanması sağlanmıştır. Ayrıca, KOM Daire Başkanlığı tarafından verilen bilgiler doğrultusunda Yunan makamlarınca 1 adet gemi ve İtalyan makamlarınca 4 adet tekne yakalanması sağlanmıştır (KOM 2011: 26).

Şekil. 2.2: 2010 Yılında Ülkemizde Yakalanan Yasadışı Göçmenlerin Uyruklarına Göre Dağılımı

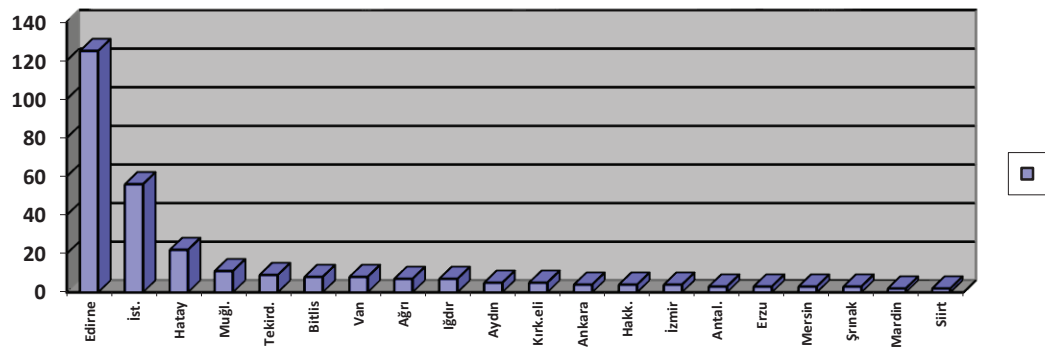
Kaynak: KOM 2010: 105

Türkiye'deki insan ticaretinin karakteristikleri ve metotlarını inceleyen Demir'in (2008) çalışması insan ticareti mağduru olan 430 kişinin neden ve nasıl ülkelerinden ayrıldıklarını, kimler tarafından kandırıldıklarını, Türkiye'de yaşadıkları tecrübeler ve sonunda nasıl kurtulduklarını incelemektedir. Bu mağdurların bir kısmı mağduriyet öncesinde sınır ihlali, vize ihlali ya da kaçak çalışma gibi yasa ihlalleri yapmışlardır. Bu mağdurlarla ilk teması sağlayan kişiler (*recruiters*) daha çok yabancı kadınların kendi uyruklarından ve çoğunlukla aynı cinsiyettendir. Bu kişiler, mağdurun ülkesinde yaşamakla birlikte sıklıkla Türkiye'ye gelip gitmekte, insan tacirleri ile temas kurmakta ve tacirlerine ihtiyaç duyduğu kadınları bularak Türkiye'ye gelmelerine aracı olmaktadır (Aktr: Taş 2013)

İncelenen araştırma örneği, yabancı uyrukluların suç ile ilişkisini doğrudan incelemekten çok, konu hakkında temel fikir vermektedir. Türkiye'de suça karışan yabancılar hakkında kapsamlı bir veri bankası yoktur. Yukarıda da belirtildiği üzere, en geniş istatistiki veriler, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yer almaktadır.

2011 yılında yapılan planlı operasyonların sayısı, 2010 yılı ile aynı seviyede gerçekleşmiştir. Diğer yandan, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti olay sayılarında ilk 20 ilde yapılan yakalamalara bakıldığında, ülkemizin giriş ve çıkış noktalarında bulunan sınır illerimizin ön plana çıktığı görülmektedir (KOM 2011: 26).

Şekil 2.3: 2011 Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Olay Sayılarında İlk 20 İl

Kaynak: KOM 2011: 27

Özetle, 2011 yılında göçmen kaçakçılığı ile mücadele çalışmalarının, ülkemize yasadışı girişlerin daha yoğunluk gösterdiği doğu ve güneydoğu sınırlarımızda başlatılmasına özen gösterilmiştir. Bunun yanında, batı sınırlarımızda da göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti ile ileri seviyede mücadele ortaya konmuştur. Ülkemizde faaliyet gösteren göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suç örgütlerinin uluslararası irtibatlarının ortaya konmasına yönelik mücadele çalışmaları 2011 yılı içerisinde başarıyla yerine getirilmiştir.

2.7. Türkiye’de Göçmen Kaçakçılığı Suçuna Yönelik Önlemler

Göçmen kaçakçılığı suçu bağlamında, ülkemiz, yasadışı göçlere karşı ister ulusal düzeyde etkin tedbirler alarak olsun isterse de bu alanda uluslararası düzeyde sorunların tespiti, bilgi akışı, ortak mücadele ve işbirliği şeklindeki çalışmaların çoğuna aktif olarak katılarak ve bu konudaki kesin tavrını ortaya koyarak, Türkiye üzerinden yasadışı göçü engellemek ve ülkemizde yasadışı ikamet eden yabancıları ülkeden çıkarmak için etkin ve kararlı biçimde mücadele etmektedir. Türkiye’de, sınırların yasadışı göçe karşı hassas durumu elden geçirilerek; kolluk kuvvetlerimizce, sorumluluk bölgelerinde bulunan ve yasadışı göçmenlerin sıklıkla kullandığı güzergahlar, giriş - çıkış noktaları ile göçmen kaçakçılığı organizatörlerinin kullandığı teknikler titizlikle incelenip, ilgili kurumlarla her türlü koordinasyon sağlanmaktadır (İçişleri Bakanlığı 2010: 1).

Göçmen kaçakçılığıyla mücadelenin ne denli önemli olduğunu vurgulayan birçok sebep sayılabilmektedir. Bunlardan ilki, göçmen kaçakçılığının giderek aktif organizasyonlarla devam etmesidir. Bu organizasyonlar Avrupa’ya Türkiye üzerinden

gitmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla Türkiye’ye gelen göçmenlerin % 69’unun Avrupa ülkelerine gitmek için Türkiye’ den çıkmaya henüz tenezzül etmedikleri belirtilirken, % 31’inin ise çıkış teşebbüsünde iken yakalandıkları tespit edilmiştir (Çiçekli ve Demir, 2013: 145).

Tablo 2.2: Yakalanan Yasadışı Göçmen Sayısı

YIL	YAKALANAN GÖÇMEN SAYISI
2005	57.428
2006	51.983
2007	64.290
2008	65.737
2009	34.345
2010	32.667
TOPLAM	306.450

Kaynak: EGM’den akt. Akçadağ Emine, “Yasadışı Göç ve Türkiye”, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Rapor No:42, 2012, s.28

Tabloda da görüldüğü üzere, ülkemize 2005 ve 2010 yılları arasında yılda ortalama 51.075 göçmen, kaçak yollardan girmeye çalışmaktadır. Ülkemizin almış olduğu tedbirler neticesinde bu sayı 2008 yılı sonrası ortalamanın altına inmiştir.

2.8.Türkiye’nin Göçmen Kaçakçılığı Suçuna İlişkin Uluslararası Yasal Uygulamalara Katılımı ve İşbirliği

Türkiye, yasadışı göçe karşı gerek ulusal düzeyde etkin tedbirler almakta ve bu alanda uluslararası düzeyde sorunların tespiti, bilgi alışverişi, ortak mücadele ve işbirliği şeklindeki çalışmaların çoğuna aktif olarak katılmaktadır. Bu kapsamda, Türkiye, yasadışı göçü önlemek ve yasadışı bulunan yabancıları ülkeden çıkarmak için kararlı biçimde mücadele etmektedir (KİHBİ 2013). Türkiye 16.05.2005 tarihinde imzaya açılan ve 1.2.2008’de yürürlüğe giren “Avrupa Konseyi İnsan Ticaretinin Önlenmesi Sözleşmesini” 19.3.2009’da imzalamış, fakat henüz onaylamamıştır. Bu sözleşmeye göre; taraf devletler mağdurlara kişisel durum nedeniyle gerekiyorsa veya bu kişilerin soruşturma ve ceza

yargılaması aşamasında yetkililerle işbirliği yapması için gerekliyse yenilenebilir oturma izni vereceklerdir. Ayrıca bu kişilerin ülkelerine geri dönmeleri sağlanacak, aileleri korunacak, eğer küçük çocuklar bir risk varsa geri gönderilmeyecektir. Ayrıca dönüşlerini kolaylaştırmak için gerekli belgeler sağlanacaktır (Özkan 2013: 478).

Yasadışı yolları kullanarak başka ülkelere geçmiş kişilerin, vatandaşı oldukları ülkelere veya geldikleri ülkelere iadelerini düzenleyen geri kabul anlaşmaları bu amaçla kullanılan yasal araçların başında gelmektedir. Yasadışı göçmenlerin sınır dışına çıkarılmalarında meydana gelen çaresizliklerin ortadan kaldırılması ve caydırıcılık gücünün bulunması bakımından ülkeler arasında önemli bir işbirliği aracı olarak kabul edilmektedir. Yasadışı göç olgusuna karşı önlem almaya yönelik oluşturulan ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu 50 ülke hükümeti ile 10 uluslararası kuruluşun katıldığı ilk oluşum Budapeşte Grubu'dur. Oluşturulan bu grubun temel amacı yasadışı göçün önlenmesi ve yasadışı göçle mücadelede kalıcı çözümler oluşturmaya yönelik faaliyetlerde bulunmaktır. Bu amaçla oluşturulmuş gayri resmi bir işbirliği ve diyalog platformu olup, en önemli faaliyeti yasadışı göçle ilgili tavsiye kararlar almasıdır. Bu tavsiyeler; yasadışı göç ile mücadele mevzuatının genel hale getirilmesi, kaynak ülkelere geri dönme ve kabul anlaşmaları, insan kaçakçılığı konusunda bilgi alışverişi, kaynak ülkelere teknik ve mali yardım yapılması, insan kaçakçılığı ile diğer suç türleri arasında bağlantı kurulması ve diğer ülkeler arasında geleceğe dönük iş birliği yapmaktır(Akçadağ, 2012: 35). Ayrıca Türkiye tarafından da onaylanan “Sınıraşan Örgütü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” ve “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol” hükümlerinin gereğini yerine getirmek üzere ilk olarak 765 sayılı TCK'ya 3.8.2002 tarihli 4771 sayılı yasanın 2/b maddesi ile 201/a maddesi olarak eklenmiştir (Doğan, 2008: 89).

Yasadışı yollardan giden kaçak göçmenlerin, transit ülkede yakalanıp kaynak ülkeye geri teslim edilmesi ile ilgili uluslar arası anlaşma türüne geri kabul anlaşması denilmektedir.

Türkiye-Avrupa Birliği (AB) Geri Kabul Anlaşması, Türkiye'de veya AB'ye üye ülkelere birinde, ülkeye giriş, ülkede bulunma veya ikamet etme koşullarını sağlamayan veya sağlayamaz duruma düşen kişilerin Anlaşma'da belirlenen şartlar ve kurallar çerçevesinde ilgili ülkeye geri gönderilmesini amaçlamaktadır. Türkiye ile AB arasında

müzakerelere 10 yıldan fazla süren Geri Kabul Anlaşması 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanmış ve 28 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye, kaynak ülke durumunda olan İran, Pakistan, Bangladeş, Afganistan, Irak, Hindistan, Suriye, Çin Halk Cumhuriyeti ve Sri Lanka'ya 2001 yılı başında geri kabul anlaşması teklif etmiştir. Ayrıca, 2002 yılı Nisan ve Mayıs aylarında Ürdün, Rusya, Tunus, Moğolistan, Mısır, Kırgızistan, İsrail, Gürcistan, Etiyopya, Belarus, Sudan, Cezayir, Fas, Lübnan, Nijerya ve Kazakistan'a da geri kabul antlaşmaları teklif edilmiştir. Türk vatandaşlarının geri kabulünde Türkiye oldukça pratik bir uygulama yürütmekte, ayrıca ICAO Sözleşmesi gereğince, Türkiye'den giden yasadışı göçmenlerin geldiği uçakla yada bir sonraki uçakla geri gönderilmesi halinde Türkiye'ye kabul edilmektedir. Bu antlaşmalar çeşitli bölgesel kontrol programlarının işlemesi için uygulanan çözüm yollarından birisidir. Genel olarak geri kabul antlaşmalarının hiçbiri yasadışı göçmenlere karşı, sığınmacılar ve mültecilerle ilgilenmek için hiçbir kriter içermez (Doğan, 2008: 89).

Türkiye'nin yasadışı göçmenlerin geri kabulüne ilişkin imzaladığı anlaşma ve protokoller ile görüşmelere ilişkin bilgiler aşağıda belirtilmiştir:

*Suriye ile yapılan görüşmeler sonucunda 10 Eylül 2001 tarihinde Geri Kabul Antlaşması; Söz konusu antlaşma 17.06.2003 tarih ve 4901 sayılı Kanunla onaylanarak 24.06.2003 tarih ve 25148 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

*Yunanistan ile 8 Kasım 2001 tarihinde Geri Kabul Protokolü imzalamıştır. Her iki ülke parlamentolarınca onaylanan protokol uygulanmaya başlamıştır. Bu protokol suçla özellikle terörizm, örgütlü suçlar, yasadışı uyuşturucu madde ticareti ve yasadışı göçle mücadele antlaşması şeklindedir. Protokol Bakanlar Kurulu'nun 12.03.2002 tarih ve 2002/3914 sayılı kararı ile onaylanarak 24.04.2002 tarih ve 24735 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış, Ağustos ayı başında da Yunan Parlamentosu'na onaylanmıştır.

*Kırgızistan ile sadece iki ülke vatandaşlarına dair Geri Kabul Antlaşması imzalanmış, henüz uygulamaya geçilmemiştir. Söz konusu anlaşma 12.02.2004 tarih ve 5097 sayılı Kanunla onaylanarak 17.02.2004 tarih ve 25376 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

*Bulgaristan'la ilk tur müzakereler yapılmış, Romanya ile antlaşma metni üzerinde anlaşılarak parafe edilmiştir.

*Özbekistan, Libya ve Ukrayna ile müzakere süreci başlatılmıştır.

*Irak ve Afganistan'ın mevcut siyasi yapısı itibariyle ilerleme sağlanamamıştır.

*Bangladeş bu antlaşmayı kabul edemeyeceğini belirtmiştir.

*Diğer ülkelerden ise, henüz cevap alınamamıştır (www.arem.gov.tr 21.04.2013).

Türk mevzuatı, Türk vatandaşları açısından geri kabul anlaşmaları yapmaya gerekli kılmayacak ölçüde esnek şekilde yer almaktadır.

Anayasanın 23. üncü maddesinin son fıkrasında;

“Vatandaş sınırdışı edilemez, yurda girmekten men edilemez” hükmü yer almaktadır. Bu düzenlemeyle Türk vatandaşlarının ülkeye kabul edilmeleri Anayasal bir zorunluluk olarak öngörülmüştür. 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 3. maddesi de pasaport veya belgesiz hudut kapılarına gelen Türk vatandaşlarının ülkeye giriş koşullarını düzenlemiştir. Türkiye'de yasal ikamet izni bulunan yabancılar, ikamet izinleri içinde Türkiye dışına çıktıklarında, gittikleri ülkede yasadışı konumda olmaları nedeniyle geri gönderilmeleri halinde ülkeye girebilmelerine ilişkin bir sınırlama bulunmamaktadır. Ancak asıl sorun vatandaş olmayanların geri kabulü noktasında yaşanmaktadır. Öncelikle, vatandaşları Türkiye'yi hedef ya da transit ülke olarak seçmiş ülkelerle geri kabul anlaşmaları yapılması gerekli ve yararlı bir konu olarak değerlendirilmektedir (EGM 2013 www.egm.gov.tr).

İşbirliği ve uyum çalışmaları da değerlendirildiğinde, Türkiye Göç Yönetimi alanında faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlarla müşterek yürütülen çalışmalara etkin olarak katılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye, Budapeşte Grubu, Uluslararası Sınır Polisi Konferansları, CIREFI (AB-Yasadışı Göç ve Sınır İhlalleri Konusunda Bilgi Değişim Merkezi), SECI Çalışma Grupları, İstikrar Paktı – İnsan Ticareti Görev Gücü, OSCE İnsan Ticareti Eylem Planı gibi uluslararası kuruluş ve çalışma gruplarına aktif olarak katılmaktadır (www.arem.gov.tr 21.04.2013).

2.9. Avrupa Birliği Üyeliği Sürecinde Türkiye ve Göçmen Kaçakçılığı Suçu

Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde, Türkiye'ye yasadışı göçmen gönderen, doğu sınırındaki komşu ülkelerle, daha sonra bunların ötesindeki ülkelerle ve Batı sınırındaki ülkelerle geri kabul anlaşmaları akdedilmesi orta vadede hedeflenmiştir. Böylece, Türkiye

üzerinden yasadışı yollarla Avrupa ülkelerine gitmiş olan yasadışı göçmenlerin kabul edilmesi durumunda, ülkelere ya da Türkiye'ye geldikleri ülkelere iadesinin gerçekleşmesi sağlanabilecektir. Avrupa ülkeleri yasadışı göçe karşı yaptırım gücü yüksek önlemler almıştır. Bu önlemlerden dolayı Avrupa'ya bu yönüyle "Kale Avrupa" denilmiştir. Bu bağlamda kaynak-transit-hedef ülke kavramı ortaya çıkmıştır. Türkiye bu kavramların içerisinde transit ülke konumunda bulunmaktadır. Özellikle doksanlı yıllardan itibaren Hindistan, Pakistan, Irak, Bangladeş, Afganistan ve İran gibi ülkeler için transit ülke konumundadır. Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği ile transit ülke kavramının yerini hedef ülke kavramı almaya başlayacaktır. Aynı zamanda şu ihtimalde gözardı edilemez; Avrupa Devletleri arasında transit geçiş imkânı gözönüne alındığında Türkiye'nin Avrupa Devleti olması halinde transit ülke olarak da öneminin artması olası durumlardan birisidir (Kayaalp, 2010: 34). Bunların yanı sıra AB'nin iç güvenliğinin sağlanması yönündeki politikalarından birisi de Avrupa Polis Teşkilatıdır (Europol). AB bünyesinde yasadışı göç, uyuşturucu ve insan ticareti gibi organize suçlarla mücadelenin önem kazanmasıyla Europol kurulmuştur. Europol üye ülkelerin polis teşkilatlarına;

- Uyuşturucu kaçakçılığı
- Terörizm
- Yasadışı göç ve insan ticareti
- Siber suçlar
- Kalpazanlık
- Kara para aklama ve mali suçlar

-Çalıntı araçlar gibi suçlarda yardımcı olmaktadır. Türkiye'nin de AB üyeliği ile bu teşkilattan faydalanması olası bir durum olup, bu sayede suçlarla mücadelede daha etkin olunabilecekti (Eker, 2008: 420).

Türkiye'nin yasadışı göç ve insan ticareti konusunda AB'den ayrıldığı diğer bir nokta ise düzensiz göçün önlenmesi üzerinedir. Genellikle yetkililerimiz tarafından dile getirilen görüş, düzensiz göçün Avrupa ülkeleri ile kaynak bölge ülkeleri arasındaki ekonomik uçurumdan kaynaklandığıdır. Bu nedenle yasadışı göçün azaltılması ve bitirilmesi konusunda polisiye gücün yeterli olmayacağı belirtilmektedir. Yetkililerimiz bir yandan düzensiz göçle mücadele konusunda Türkiye'ye baskı yapan AB yetkililerinin diğer yandan yasadışı göçü körükleyici açıklamalar yaptığını söylemektedir. Bundan da

önemlisi, AB ülkelerinde geçerliliğini koruyan sıkı vize rejimi ve etkisini arttıran kısıtlayıcı politikalar Avrupa'ya yasadışı giriş yapma talebini arttırmakta düzensiz göç konusunda durumun zorlaşmasına sebep olmaktadır. Bu sebepten ötürü Avrupa'ya yönelik düzensiz göç hareketlerinin artması ve bu kapsamda önemli bir transit ülke olan Türkiye'nin karşılaşıcağı sorunların devam etmesi beklenmektedir. Türkiye'nin bu gelişmeler karşısındaki temel endişesinin, uyum politikalarının uygulanması sürecinin üyelikle sonuçlanmaması ve bunun Türkiye'nin göç ve düzensiz göç sorununda yaratabileceği yeni olumsuzluklar olduğu söylenebilir. Fakat, AB ile görüş ayrılıklarına rağmen Türkiye, kendisi için de önemli bir sorun olan yasadışı göç ve insan ticareti konusunda son yıllarda önemli yol kat etmektedir (Vural sf.71). Öte yandan AB uyum sürecinde çeşitli çalışmalar yapılmış olsa da beklentileri karşılama noktasında yetersiz kalınmaktadır. AB uyum sürecinde Türkiye'den kontrol mekanizmalarını geliştirmesi istenirken bir taraftan da kaynak ve yardım olmaksızın bu beklentileri karşılması istenmektedir. Bu konuda gereken hassasiyet gösterilmemektedir. Oysa yasadışı göçle mücadele edilirken ortaya çıkan külfetin üstesinden ortak bir yaklaşım sergilenerek gelinebilir. Bu çerçevede mali işbirliği mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir (Kartal, 2008: 93).

Türkiye'deki yasal olmayan yollarla gerçekleşen göçün benzer versiyonlarını ve yaşanan sorunlarını Avrupa ülkeleri ve gelişmiş ülkelerde yaşamaktadır. Doğu Avrupa ülkeleri de Avrupa Birliği'ne tam üye konumuna gelmeye başlayınca bu durum daha da ciddiyet kazanmıştır. Avrupa'da özellikle 11 Eylül sonrası yasadışı göçe karşı genel bir korku hakim olmaktadır. Avrupa'da en fazla göç alan Almanya'dan sonra en çok endişelenen ülke Avusturya olmaktadır.

Taş'a göre Türkiye'nin AB üyesi olması halinde, Türkler de serbest dolaşım hakkına sahip olacaklar ve göç etmek isteyecek Türklerin çoğunluğunun Almanya'yı tercih edecek olmalarından dolayı Federal Hükümet basit bir sorun ile karşı karşıya değildir. Ancak burada şimdiye kadar problemlerin çözümüne yönelik çok istekli hareket edilmediğinin ve problemlerin bertaraf edilmesi için gerçek çözümlerin bulunmadığının belirtilmesi gerekir. Federal İç İşleri Bakanlığı'nın yeni yasa tasarısı da problemleri kökünden çözebilecek gibi görünmemektedir. Federal Meclis'teki muhalefet taslağı bu şekli ile kabul etmektedir (Taş 2013).

İçduygu'nun (2003) bulgularına göre; yasadışı göçmenlerin büyük çoğunluğu Türkiye'yi Avrupa'ya geçiş yapmak üzere transit olarak görmektedir. Bu kişilerin ülkelerini terk etme nedenleri daha çok politik nedenler olmakla birlikte, kısmen ekonomik gerekçeler de görülmektedir. Araştırmaya konu olan kaçakçılar ve onların neden suça karıştıkları hakkında fazla bilgi bulunmamasıyla birlikte, yabancı uyruklu göçmen kaçakçılarının ülkelerinin yasadışı göçmenlerin geldikleri ülkeler olması önem arz etmektedir. Örneğin, araştırmada İran, Irak, Pakistan, Yunanistan, Lübnan, Rusya, Ukrayna, Bangladeş, Gürcistan, Bulgaristan ve Polonya uyruklu yabancıların göçmen kaçakçılığı yaptıklarının altı çizilmektedir. Kaynak ülkelerden çıkıp hedeflenen ülkelere yönlerini çeviren kişilerin çok sayıda yasadışı göç güzergâhları kullanma ihtimali söz konusudur. Doğu-batı ekseninde gerçekleşen yasadışı göç hareketlerinde ülkemiz bu yollar içinde sadece birkaç güzergâhın köprüsü konumunda yer alıp, bunun yanı sıra çok çeşitli ülkelerden Avrupa ülkelerine doğru seyreden geçiş yolları da bulunmakta, ülkemiz dışında, Kafkasya, Afrika, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Güneydoğu Akdeniz, Balkan Ülkeleri, Bosna-Hersek gibi farklı birçok güzergâh da kullanılmaktadır. Göç sorununa bakıldığında, AB'nin Türkiye'nin olası üyeliğinde karşılaşacağı temel açmazı şudur: Türkiye Avrupa Birliği üyesi olduğunda yasadışı göç hareketleri artış gösterecek midir? Ayrıca, olası tam üyelik durumunda Türkiye'den gelecek göç potansiyeli konusunda da endişe duymaktadırlar. Aynı zamanda AB, Türkiye'den gelecek olası göçten daha çok Türkiye'nin istikrarsız bir coğrafya kavşağında bulunmasından kaynaklanan yasadışı göçten de endişe duymaktadır. Ancak bu endişelerin yersiz ve gereksiz olduğu görülmektedir (Kartal, 2008: 98).

2.10. Türkiye'nin AB Uyum Sürecinde Göçmen Kaçakçılığı Suçuna İlişkin Yapması Gereken Düzenlemeler

AB'nin genişleme politikası dahilinde Türkiye, 10-11 Aralık 1999 tarihinde gerçekleştirilen Helsinki Zirvesinde, diğer aday ülkelerle eşit şartlarda AB'ye aday olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda, Helsinki Zirvesi Sonuç Belgesi'nde Türkiye için de diğer aday ülkelere olduğu gibi AB'nin Katılım Öncesi Stratejisinin temel uygulama aracı olan bir Katılım Ortaklığı Belgesi hazırlanması öngörülmüştür. AB ile uyum sürecinde, katılım sürecinin gerekenleri doğrultusunda Türkiye, yasal ve yapısal (kurumsal) alanda bir takım tedbirler almış, düzenlemelere gitmiş ve uyum için gerekli çalışmalara devam etmiştir. Bu bağlamda;

2.10.1. Yasal Düzenlemeler

Bu kapsamda, Türk Ceza Kanunu, 2000 tarihli BM Sözleşmesi dikkate alınarak revize edilmiş ve anılan kanunun “Özel Hükümler” bölümünün “Uluslararası Suçlar” kısmında’ ‘göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti’ suçlarının tanımı ve unsurlarına yer verilmiştir. Ayrıca, bu suçların kovuşturulmasından ve tespitine ve suçun işlenmesine dair birçok düzenlemeye Ceza Muhakemesi Kanunu'nda da yer verilmiştir. Ceza alanında yapılan bu düzenlemenin yanı sıra, anlaşmalı evliliklerin önüne geçmek amacıyla 403 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu'nun 5. maddesi değiştirilmiş ve böylece yeni düzenleme ile; ‘Türk vatandaşları ile evlenen yabancıların evliliği tescil tarihinden 3 yıl geçtikten sonra, vatandaşlığa alınma prosedürünün başlayabileceği’ hükme bağlanmıştır.

Avrupa Birliği müktesebatıyla uyum için son on yılda kaleme alınan ulusal programlarımızın göç ve iltica alanına ilişkin ortak noktası yeni bir göç ve iltica yasası ile bu konulardaki usul ve işlemleri tek bir elden yürütecek gerekli biriminin kurulması gerekmektedir.. Avrupa Birliği ile müzakerelerde 24’üncü fasıl kapsamında bu kanun tasarısının sahip olduğu önem son Avrupa Birliği İlerleme Raporu’nda da açıkça ifade edilmekte, Avrupa Birliğinin bu alandaki beklentisi dile getirilmektedir. 2008 tarihli "Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programında, AB müktesebatı ile uyumlu bir iltica otoritesinin kurulmasını da içeren kapsamlı bir kanunun kabulü için hazırlıkların yapılması ve yasadışı göçle mücadele konusunda uluslararası standartlarla uyum içerisinde kapasitenin artırılması önceliklerine de yer verilmiş olup, hazırlanacak kanunun kapsamı; “iltica, göç ve yabancılar hususundaki Türk mevzuatının mevcut coğrafi kısıtlamanın korunması suretiyle AB müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesi” olarak belirtilmiştir (TBMM, 2012).

2.10.2. Kurumsal Düzenlemeler

Göç ve iltica konusunda AB'nin adalet ve içişleri alanındaki mevzuata uyum sağlayabilmek amacı ile, sınır kontrolü, göç ve ilticadan sorumlu farklı resmi birimler bir araya gelerek özel bir görev gücü oluşturmuştur. Türkiye, genel bir strateji geliştirebilmek amacıyla bu alanlarda (dış sınırlar, göç ve iltica) üç çalışma grubu oluşturmuştur.

İltica alanında, AB mevzuatına uyumun başlatılması için, önemli düzenlemeler getirmesi hedeflenen söz konusu tasarı, Dışişleri Bakanlığı tarafından tamamlanmış ve “Sığınma ve Göç Alanındaki AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Plânı” adıyla, Bakanlar Kurulu'nda kabul edilerek 25.3.2005'te yürürlüğe

konmuştur. Ulusal Eylem Plânı kapsamında, Türkiye'nin iltica ve göç mevzuatı ve sisteminin AB müktesebatı ile uyumlu hâle getirilebilmesi için uyumlaştırma sürecinde yürürlüğe konması gereken yasal düzenlemeler, idarî yapılanma ve fizikî alt yapının tamamlanması için gereken yatırımlar ve alınması gereken tedbirler yer almaktadır.

Türkiye, oluşturulan bu görev güçlerinin çalışmaları sonucunda Danimarka ve İngiltere Konsorsiyumu ile birlikte “TR02-JH-03: Türkiye'nin Göç ve İltica Stratejisinin Uygulanması İçin Bir Eylem Planı Geliştirilmesine Destek Sağlamak” isimli eşleştirme projesini uygulamaya başlamıştır. İltica ve göç işlemlerinin AB müktesebatına uyumunu amaçlayan projedeki çalışmaların sonucunda elde edilen tavsiyelerin eylem planına dönüştürülebilmesi için ilgili bakanlık kurum ve kuruluşlarının yetkililerinden oluşan bir “İltica-Göç Eylem Planı Görev Gücü” kurulmuş ve bu yapı 2004 yılının Aralık ayı sonuna kadar çalışmalarını tamamlayarak “İltica-Göç Ulusal Eylem Planı”nı hazırlamıştır. Bu plan, AB'ye katılım müzakereleri süresince, Türkiye'nin iltica, göç ile yabancılar mevzuatının ve sisteminin AB müktesebatı ve sistemleri ile uyumlu hale getirilmesi için uyumlaştırma sürecinde yürürlüğe konması gerekmekte olan yasal düzenlemeleri, idari yapılandırmaları ve fiziki alt yapının tamamlanması için gereken yatırım projeleri ve alınması gereken tedbirleri içermektedir (Kaya, 2005: 119).

2.11. Göçmen Kaçakçılığı Suçunun Türkiye'ye Etkileri

Türkiye, hem göç alan hem de göç veren bir ülke durumundadır. Bu sebeple, Türkiye'nin göç konusunda önemli tecrübelerle sahipliği söz konusudur. Türkiye'ye göç hareketi sadece yabancıardan kaynaklanmamıştır. Ayrıca başka ülkelerde yaşamlarını sürdüren Türkler de Türkiye'ye göç gerçekleştirmişlerdir. Osmanlı'nın sınırlarının iyiden iyiye daralmasıyla beraber daha çok, Balkan yerleşimlerinde bulunan birçok Türk'ün başlatmış olduğu göç hareketi günümüzde de halen sürmektedir. Türkiye yukarıda da belirtildiği üzere, tarih boyunca göçmenlere kapılarını aralamış ve koruma sağlamıştır. 1492 yılında İspanya'dan göç etmek zorunda kalan 300.000 Yahudi göçmenin üçte biri Osmanlı Devleti topraklarına getirilmiştir. 1848–1849 yılları arasında, Avusturya'nın baskısıyla Macaristan ve Polonyalı insanlar ülkelerinden ayrılmak zorunda kalmışlardır (Taş 2013).

Ülkelerin gelişimi açısından insan unsuru önemli sorumluluk üstlenmektedir. Kalifiye veya eğitilmiş insan varlığı gelişime olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Uluslararası göçün önemli sonuçlarından biri beyin göçüne sebep olmasıdır. Bir ülkede dinamik ve

eğitimli kişilerin yoksunluğu ulkeyi ekonomik açıdan darboğaza sokacak ve gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Özellikle, ocukların küçük yaşta çalıştırılması sonucu eğitimden yoksun kalmaları onların, ulkenin iş sektöründe ihtiyaç duyulan yetenekler veya becerileri öğrenmelerini sekteye uğratacak ve başarının kalifiye işler üzerinde kurulu olduğu küresel ekonomiyle baş edemeyecek bir yapı olarak ortaya çıkacaktır. Gerek organize kadın ticaretinin, gerekse kaçak iş gücünün mali açıdan kazançlı olması, ekonomik istikrarın bozulmasını tetikleyerek i ve dış kara para aklama formlarının ortaya çıkmasına neden olacaktır (AREM 2013 www.arem.gov.tr).

Türkiye’deki göçmen kaçakçıları daha çok 30-40’lı yaşlarda ve düşük eğitim düzeyinde olan evli Türk vatandaşı erkeklerden oluşmaktadır. Doğu ve güneydoğu illerinin sosyal-ekonomik ve politik durumu ve bu illerde eğitim, güvenlik, istihdam gibi alanlarda yaşanan sorunlar bölge insanının bu tür illegal işlere karışarak geçimlerini temin etmelerine yol açmaktadır (UTSAM 2012: 3). Bu bağlamda Türkiye, göçmen kaçakçılığı durumlarında genel olarak transit ulke konumundan son yıllarda hedef ulke konumuna gelmiştir.

Türkiye’de insan ticaretinde nicelik olarak azda olsa kadınların cinsel amaçlı istismarında hedef ulke olması nedeniyle bu sektör kültürel ve sosyal açıdan topluma zarar vermekte ve ahlaki çöküntülere sebep olmaktadır. Avrupa’da yasadışı yollardan giden Türk vatandaşları açısından kaynak ulke olarak kayıplar ise, başta iş gücü kaybı olmak üzere insanların yaşadıkları ulkeye güvenlerinin azalmasıdır. Diğer taraftan bu tür yasadışı suç organizasyonlarının ulkenin btnlğne yönelik faaliyet gösteren terör örgütlerini besleyerek bu yolla ciddi miktarlarda maddi kazanç elde etmesinin yanında, örgütün propagandasının da yapılması kolaylıkla sağlanabilmektedir. PKK/KADEK terör rgt özellikle göçmen kaçakçılığı organizasyonlarını kullanarak Avrupa’ya birçok insanın hareketini sağlamıştır. Bu alandan örgütün elde ettiği kazançlar ve tabi ki Türkiye’nin kayıpları incelendiğinde şunları görmekteyiz (AREM 2013 www.arem.gov.tr 21.04.2013);

Öncelikle bu tür organizasyonlar, örgütlere büyük miktarda finansal kaynak sağlamışlardır. İkinci olarak giden yasadışı göçmenlere iltica başvurularının kabul edilmesi için kendilerinin Kürt olduklarını ve Türkiye’de baskı ve şiddete maruz kalarak haklarının çiğnendiğini söylemelerini telkin ederek Avrupa’da daha bu kişilerin girişinde kendi propagandasını binlerce kişinin ağzıyla yaptırılmaktadır. Asıl önemli olan nokta buradan sonra başlamaktadır. Örgüt götürdüğü bu kişilere orada iş ve kalacak yer bularak

kendisinden kopmalarını engellemekte, gerek Avrupa'daki eylemlerinde sempatican kullanabilmekte, gerekse aidata bağlayarak yine bu kişiler üzerinden harağ toplayabilmektedir.

Özetle, küresel çapta bir sorun olan göçmen kaçakçılığı, özellikle Türkiye'nin siyasi ve coğrafik konumundan dolayı ülkenin politik gündeminden de hiç düşmemektedir. Türkiye'ye komşu olan ülkelerdeki siyasi ve ekonomik sorunlar ve bu ülkelerin aynı zamanda göçe kaynaklık eden ülkeler olması yanında, refah içerisinde bulunan gelişmiş ülkelerin de Türkiye'ye çok uzak olmaması; Türkiye'yi transit bir ülke konumuna sokmaktadır (UTSAM 2012: 3). Üç tarafı denizlerle kaplı ülkemizin geriye kalan kara sınırlarının da çoğu kesiminin yüksek, dağlık ve kontrol edilmesi zor yerlerden oluşması; ülke üzerinden yasadışı yollarla varılacak yerlere geçiş yapmak ve yaptırmak isteyenlere imkân vermektedir. Yasadışı göçmenlerin hedeflerindeki ülkelere ulaşmalarında Türkiye tam bir geçiş köprüsü konumundadır.

2.12. Göçmen Kaçakçılığı Suçunun Sonuçları

Yasadışı göç olgusu, göçün tarafları yani kaynak, transit ve hedef ülkeler ve yasadışı göçmenler üzerinde yarattığı etkiler bakımından dünya gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. İster yasal ister yasadışı olsun, göç olgusunun genel anlamdaki sonuçlarını ele aldığımızda; bunların da tıpkı göçün nedenleri gibi ekonomik, politik, kültürel, çevresel ve insanî boyut olmak üzere birçok açıdan incelenebileceği görülmektedir. Yasadışı göçün kendine özgü sonuçları söz konusu olduğundaysa, göçün tarafları bakımından farklı şekillerde ön plana çıkan "güvenlik boyutu" önem kazanmaktadır. Daha açık bir şekilde ifade edersek, yasadışı göç olgusu, dünya kamuoyunda genellikle güvenlik boyutundan ele alınmaktadır. Güvenlik boyutunun da kaynak, transit ve hedef ülkeler açısından başta "sınır güvenliği" olmak üzere "ulusal güvenlik" anlamında, yasadışı göçmenler bakımından ise "kişisel güvenlik" anlamında değerlendirildiği görülmektedir. Kısaca, yasadışı göçün sonuçlarının bütünsel anlamda bir "uluslararası güvenlik" sorunu olarak mütalaa edildiğini söylemek mümkündür (Eker 2008: 355).

Göç süreciyle birlikte çocuk yasta evlilikler artmakta, kadınlarda intihara yönelim artmaktadır. Bunun yanı sıra barınma olanaklarının çok sınırlı olması nedeniyle dar ortamlarda çok kişinin bir arada yaşamını sürdürmeye çalıştığı durumlar ortaya çıkmaktadır. Aile içi cinsel istismarın artmasının bu durumla bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca göç mağduru kadınların dil problemi ve kültürel özellikler

nedeniyle doktora ne zaman gideceklerini bilmedikleri ve tedavide geleneksel yöntemlere başvurdukları anlaşılmıştır (Çelik 2006: 178).

Yasadışı göç ve güvenlik denkleminde dikkat edilmesi gereken önemli bir husus, günümüzün teknolojik kazanımları ve küreselleşmeyle beraber hızla artan uluslararası hareketliliklerdir. Göçmen kriterlerine uymayan binlerce insan her gün uluslararası sınırlarda seyahat etmektedir. Bu çerçevede bakıldığında yasadışı göçün iç dinamiği olan hareketlilik, göçün kendisinden çok güvenlik sorunu yaratabilmektedir. İnsanlık tarihi boyunca yaşanan göçler, iç ve dış güvenlik konularını da kapsayacak şekilde hem göç veren hem de göç alan ülkeler için, olumlu ve olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Marselle'ya göre, günümüzde dünyanın belirsizlikleri göçmenlerden kaynaklanan korkuyu daha da arttırmaktadır (Çağlayan 2009: 118).

Göç, göç alan ve veren ülkelere hem birçok fayda sağlamakta hem de çeşitli maliyetler getirmektedir. Bu faydalar ve çıkan maliyetler, söz konusu ülkelerdeki işverenler, sermaye sahipleri, vasıflı-vasıfsız işçiler ve tüketiciler gibi farklı gruplar tarafından ve farklı şekillerde paylaşılmaktadır. Göçün hacmi, göçmenlerin vasıfları ve göç akımının diğer özellikleri, göçün sonuçları üzerindeki belirleyici etkiler yapmaktadır. Bu etkiler, göçün gerçekleştiği kaynak ve hedef ülkelerdeki iş gücü piyasalarının şartlarına, demografik yapıya, söz konusu ülkelerin ekonomik gelişme düzeylerine ve kalkınma stratejilerine bağlı olarak değişmektedir (Eker 2008: 355).

Göçmenin dönüş sonrasında, içine girdiği toplumsal ekonomik yapılarda kendini bekleyen olumsuz koşullardan sıyrılamaması sonucu, biriktirimlerini yitirmesi ve uyumsuzluğa düşmesi nedeniyle yeniden dış göç akımına katılması, bir başka deyişle uyumsuzluk olgusu bu kuramların öngörülerini dışında kalmaktadır (Güven 1996: 9).

BÖLÜM III

GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU İLE MÜCADELEDE YASAL DÜZENLEMELERİN ROLÜ

Türkiye’de Göçmen Kaçakçılığı Suçu ile Mücadelede Yasal Düzenlemelerin Rolü adlı çalışmamızın bu bölümünde yapmış olduğumuz araştırmanın amacına, kapsamına ve önemine; araştırmada kullanılan yöntem ve tekniklere, son olarak da araştırma sonucunda elde edilen bulgulara sırasıyla başlıklar halinde değinilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı yasalar ile bireyler arasındaki etkileşim düzeyi hakkında bir düşünce ortamını sunabilmektir. Zira yasalar halkın kurallara uyması amacıyla konulur. Bunun da neden-sonuç ilişkisi, yasaların etki düzeyine göre belirlenir. Yasaların etki düzeyi ise, yasal yaptırımların insan psikolojisinde uyandıracığı olumlu ya da olumsuz motivasyondur. Şayet bir yasa kişiyi hala suç işlemeye motive ediyorsa burada bir başarısızlık vardır. Yani yasaların bireyler üzerinde etkileşimi menfi yönde demektir. Bu araştırmanın amacı da, kapsamı doğrultusunda sorunların çözümünde ne derece etkili olduğunu ortaya koymaktır. Bunun için de konuyla ilgili veriler sadeleştirilerek ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın yapılmasının amacı çerçevesinde sadece yasaların göçmen kaçakçılığı üzerinde durulmamış, göçmen kaçakçılığı konusuna dair kavramlara dair tanımsal açıklamalar getirilerek araştırmanın önemi vurgulanmıştır. Araştırmanın önemini artıran ise, göçmen kaçakçılığının tarih içindeki geleneksel ve güncel yapısını devam ettirmesi ve bu sürekliliğin gelecekte de olacağı yönde güçlü işaretler vermesidir. Bu nedenle konuyla ilgili ortaya konan veriler kullanılarak dünyadaki göçmen kaçakçılığı meselesine dikkat çekilmek istenmiştir.

Yasadışı göçmen sorunuyla mücadeleye ilişkin yasal düzenlemeler 2002 yılından itibaren başladığından araştırma 2002 yılı öncesi ve 2002 yılı sonrasında günümüze kadar yapılan yasal düzenlemeleri ve oluşturulan kurumsal düzenlemeleri kapsamaktadır.

3.2. Araştırma Problemi

Araştırmanın problemi; göçmen kaçakçılığına karşı alınan yasal tedbirlerin, bu sosyal meselenin devam etmesindeki etki düzeyinin ortaya konmasıdır. Problem alt

başlıklar altında tanımsal açıklamaların da desteği ile ortaya konmuş ve yasalarla ilgili teknik detaylara yer verilmiştir. Problemin ana teması, bu yasal düzenlemelerin göçmen kaçakçılığını önleyip önleyemeyeceği üzerinedir.

3.3. Araştırma Varsayımı

Her araştırma gibi başlangıç ve gelişme sürecinde varsayımın ne yönde şekilleneceği konusu, araştırma esnasında belirginleşir. Bu çalışmada belirginleşen varsayım ise giriş kısmında olduğu gibi Türkiye’de göçmen kaçakçılığı suçu ile mücadelede yasal düzenlemelerin olumlu rolü olduğu varsayımdır. Araştırma esnasında Türkiye’nin göçmen kaçakçılığında tecrübe kazandığı ve kazanmış olduğu tecrübelerle yasal ve kurumsal düzenlemelere gittiği, ayrıca uluslararası alanda göçmen kaçakçılığı suçunun önlenmesi konusunda etkin rol oynadığı tespit edilmiştir.

3.4. Araştırmanın Yöntemi ve Teknikleri

Araştırma verilerinin elde edilmesinde literatür taramadan yola çıkılarak doküman incelemesi yönteminden yararlanılmıştır. Dokümanlar; bu konuyla ilgili yazılmış akademik tez ve makaleler ile yerli ve yabancı kitaplardan oluşmaktadır. Ayrıca bu kapsamda göçmen kaçakçılığına ilişkin yasalar ve ilgili kurumların raporlarından faydalanılmıştır. Özellikle Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı’nın yayınlamış olduğu istatistiki bilgiler temin edilmiştir. Konuyla ilgili veriler ve grafiklere yer verilmiştir. Bunların dışında kısmi olarak internet sitesi kaynaklarına başvurulmuştur. Araştırma verilerinin analizinde ise, betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır.

3.5. Araştırmanın Bulguları

Göçmen kaçakçılığı olaylarıyla ilgili Avrupa ülkeleri sık bir şekilde haber gündemlerinde yer almaktadır. Bununla beraber Avrupa ülkelerinde göçmen kaçakçılığı konusu oldukça önemsenen bir konu olup yasal yaptırımlar açısından da caydırıcı nitelikler taşımaktadır.

Örneğin Evik’in belirttiği üzere bu caydırıcı ceza yaptırımları hem hapis hem de yüksek para cezası şeklinde olmaktadır. Örneğin İsviçre’de 2004 yılında kabul edilen Yabancılar Hakkında Federal Kanun yasasının 3. maddesine göre göçmen kaçakçılığı suçunu örgütlü bir şekilde yapan kişi/kişiler 500.000 İsviçre Frangı para cezası ve hapis mahkûmiyeti verilmektedir. Bu göçmenlerin kaçak çalışmasını sağlayan İsviçreli işveren içinse hem hapis hem de para cezası birlikte hüküm olarak verilebilmektedir. Ayrıca 5 yıl

içinde bu durum yinelenirse, işveren ya da buna yardım eden her kişi için para ve hapis cezaları artırılmaktadır. Yine İtalya ve Fransa'da da hapis ve ağır para cezaları söz konusudur (Evik, 2005: 129).

Türkiye'de göçmen kaçakçılığıyla ilgili yasal düzenlemelere ise önceki başlıklarda değinilmişti. Gerek yasal düzenlemelerin olumlu etkisi gerekse güvenlik güçleri tarafından alınan tedbirler kaçakçılık hareketlerinde bir yavaşlama yönünde bulgular üretmektedir. Bu bulgular incelendiğinde ise, özellikle uzak mesafelerin hedef alındığı örgütlü kaçakçılık operasyonlarında büyük bir azalma söz konusudur. Küçük çaplı kaçakçılık organizasyonlarda da bir azalma görülmüş ancak bunların önemli bir kısmı engellenememiştir. Dolayısıyla büyük organizasyonlarda edinilen başarılar kadar küçük çaplı organizasyonlar üzerinde de eğilmek gerekir. Bunlara ilave olarak lojistik taşımacılık halinde konteynırda göçmen kaçakçılığı vakalarına da rastlanmaya devam edilmektedir (www.arem.gov.tr 06.08.2014).

Emniyet güçlerinin çabası yanında gerek yurt içindeki işbirlikçiler gerekse yurtdışı kaynaklı suçlular göçmen kaçakçılığı faaliyetlerine daha temkinle yaklaşmaya başlamıştır. Bu da emniyet güçlerinin faaliyetlerinin ötesinde yasal düzenlemelerdeki caydırıcılık etkisinin de rol oynadığını gösterir. Sonuç olarak; yasal düzenlemeler, büyük ve küçük çaplı göçmen kaçakçılığının azalmasında rol oynamıştır.

SONUÇ

Küreselleşmeyle birlikte gelen yeni değişim, uluslararası göç olgusunun giderek daha da artış göstermesine yol açmıştır. Sınırları aşan göçlerin artışındaki en belirleyici neden az gelişmiş ya da gelişmesini tamamlamakta olan ülkelerde yaygın bir yoksullaşma ve istihdam krizi yaşanmasıdır. Göçmen kaçakçılığı mücadelesinde devletlerarası işbirliğindeki kararlılık da titizlikle sürdürülmelidir. Ayrıca düzensiz göçün artışında, gelişmiş ülkelerin yasal göç olanaklarını azaltması da önemlidir.

Gelişmiş ülkeler, göçmen işçi ihtiyaçlarının azalması ve sosyal, ekonomik ve kültürel problemler nedeniyle özellikle 1970’li yıllarda göçmen işçi programlarını sona erdirmişlerdir. Fakat göç talebi dünyanın geri kalan ülkelerindeki şartların değişmemesi nedeniyle sona ermemiştir. Göç sadece şekil değiştirmiştir. Gelişmiş ülkelerin göç hususunda gündemi, göçmen programları ve bu göçmenlerin toplum ile uyumu üzerindeki çalışmalar, yerini düzensiz göç ile mücadeleye bırakmıştır. Bu anlamda vize politikalarından sınır denetimlerine dek pek çok alanda sıkı politikalar uygulamaya konulduğu görülmüştür.

Göçmenlere göç sürecini tamamlamalarında aracılık yapanların nitelikleri giderek artmış ve güçlü gruplar haline gelmiştir. Bunun neticesi ise, günümüzde göçmen kaçakçılığı artık dev bir endüstridir. Uygulamaya sokulan çeşitli önlemlere rağmen uluslararası göçün önüne geçilememiş aksine bu uygulamaların olumsuz etkileri sonucunda eskisine göre daha da karmaşık bir yapı almıştır.

Çalışma kapsamında göçmen kaçakçılığıyla mücadele hususunda bugüne dek yoğunlukla uygulanan politikaların, gelen göç akınlarını hedef ülkelerin veya bir adım daha geri giderek geçiş ülkelerinin sınırlarında durdurmak üzerine inşa edildiği görülmektedir. Bu uygulamaların kısıtlı bir başarı getirdiği açıkça görülmektedir. Bu önlemlerin uygulanmasıyla göçmen kaçakçılığının biteceği iddiasının gerçekçi olmadığı geçen zaman içerisinde anlaşılmıştır.

Yapılan yasalar doğrultusunda emniyet güçleri tarafından alınan tedbirlere rağmen göçmen kaçakçılığı sosyal bir olgu olarak halen etkinliğini korumaktadır. Kuramsal açıdan bakıldığında ise, alınan önlemler sonucunda geri giden göçmenlerin kendi ülkelerinde uyumsuz oldukları görülmektedir. Yani varsa maddi birikimlerini çabuk harcamışlar ve kendi ülkelerindeki ülke refahına hiçbir katkıları dahi olmamıştır. Bu sorun, ülkelerin

kendi ekonomilerini geliştirmedikleri sürece devam edecektir. Gçler engellendiğinde geri dönenlerin kendi ülkeleriyle daha uyumlu olabileceği şeklindeki kuramlar ise ortaya çıkan bulgularla örtüşmemektedir. Bilakis geri gelen göçmenler yeniden göçme isteklerini diri tutmaktadırlar. Bununla birlikte alınan önlemlerin gçleri azalttığı da diğer bir gerçekliktir.

Aynı durum Türkiye açısından da geçerlidir. Türkiye’de yapılan yasal düzenlemelerin büyük çaplı yasadışı göçmen organizasyonlarını azalttığı ortaya çıkan bulgulardan anlaşılmaktadır.

Yasal düzenlemelerin göçmen kaçakçılığı üzerindeki etkileri istatistiksel olarak da gözlemlenmektedir. Zira bu çalışmada yer alan Tablo 1’deki verilerden de anlaşılacağı üzere, alınan yasal ve güvenlik tedbirleri ile birlikte, 2008 sonrasında göçmen kaçakçılığı olaylarında belirgin bir azalış söz konusudur. Bununla birlikte bu konuyla ilgili yasaların daha derinlemesine incelenmesi ve eksikliklerinin tamamlanması ise bir öneri olarak ileri sürülebilir. Diğer bir öneri de, sınır güvenliği konusundaki zaafiyetin ivedi bir şekilde düzeltilmesi gereğidir. Zira sınır güvenliği konusu halen göçmen kaçakçılığı mücadelesinde en zayıf yönlerden biridir.

KAYNAKÇA

- Abadan, Unat N. *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Akçadağ, Emine. “Yasadışı Göç ve Türkiye”, *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi*, Rapor No:42, 2012, s.28
- Akkuşoğlu, Devrim Bülent, *Avrupa Birliği – Türkiye İlişkilerinde Yasadışı Göç Sorunu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2006.
- AREM, *Avrupa Birliği Bağlamında Yasadışı Göçle Mücadele*,
<[http:// www.arem.gov.tr/rapor/bilgi/AB_yasadisi_goc.htm](http://www.arem.gov.tr/rapor/bilgi/AB_yasadisi_goc.htm)> Erişim Tarihi:12 Nisan 2013
- AREM, *Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti*, <http://www.arem.gov.tr/ortak_icerik/arem/Projeler/Arastirma_raporlari/gocmen_kacakciligi/gocmen_kacak.pdf>Erişim Tarihi: 21 Nisan 2013
- AREM, *Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretinde Türkiye*, <http://www.arem.gov.tr/ortak_icerik/arem/Projeler/Arastirma_raporlari/gocmen_kacakciligi/gk_turkiye.pdf> Erişim Tarihi: 4 Haziran 2013
- Atalay, İbrahim. *Türkiye Coğrafyası*, 4.Baskı, İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi, 1994.
- Ay, Kadir. Mehmet Özcan. ve Fikret, İşgören. *Türkiye Cumhuriyeti Hukuku Boşluk Analizi Yasadışı Göç ve İnsan Ticareti*, Ankara, 2007.
- Aydinoğlu, Renan. “1990 Sonrası Türkiye’de Yabancı Kaçak İşçilik Olgusu ve Çözüm Yolları”, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Başak, Cengiz. *Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasa Dışı Göçmenler*, Sonsöz Gazetecilik Matbaacılık, Ankara, 2011.
- Bedir, Eyüp. *Kalkınma Öncelikli Yörelere (Temel Sorunlar ve Öneriler)*, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Yayın No: Genel 277; BÖM:23, Ankara 1994.
- Can, Halil, “Türkiye-Almanya Arasında Ulusötesi Aile Göçü, Kuşaklarda Aidiyetlerin Dönüşümü ve Çok Mekanlı-Etnografya”, Kaya, Ayhan, Şahin, Bahar (Haz.), *Kökler ve*

- Yollar: Türkiye’de Göç Süreçleri*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007, s.293.
- Castles, Stephen ve Mark J. Miller. *Göçler Çağı – Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, (Çev. B. U. Bal – İ. Akbulut), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.
- Çağlayan, Dede Yakup. *Yasadışı Göç ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri*, Kocaeli Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Çandar, Cengiz. “Dünyada Göç Olgusu”, *Uluslararası Göç Sempozyumu*, İstanbul, 2005.
- Çelik, Ayşe Betül. *Batman İli Alan Araştırması Değerlendirmesi: Ülke İçinde Yerinden Edilmenin Sosyo-Ekonomik Sonuçları ve Geri Dönüş Önündeki Engeller, Zorunlu Göç ile Yüzleşmek: Türkiye’de Yerinden Edilme Sonrası Vatandaşlığın İnşası*, İstanbul: TESEV Yayınları, 2006.
- Çelikel, Aysel. *Yabancılar Hukuku*, 15. Basım, Beta Yayınları, İstanbul, 2009.
- Çetin, Arslan. “Göçmen Kaçakçılığı Suçları (TCK Md. 201/a)”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 439, Haziran 2003, s. 151-185.
- Çiçekli, Bülent ve Ömer, Demir Oğuzhan. *Türkiye Koridorunda Yasadışı Göçmenler*, Karınca Yayınları, 2013.
- Çiçekli, Bülent. *Göç Terimleri Sözlüğü*, IOM Uluslararası Göç Örgütü, No: 18, Cenevre, 2009.
- Çiçekli, Bülent. Süleyman, Hüseyin, Özeren Cinoğlu Oğuzhan, Başbüyük Oğuzhan Demir Ömer ve Alper, Sözer. “Türkiye’de Yasadışı Göç ve Göçmen Kaçakçılığı: Karakteristikler, Metotlar ve Profiller”, *TÜBİTAK Projesi*, No: 109K244, Ankara, 2011.
- Çiğdem, Süheyla. *Avrupa Birliği Türkiye İlişkilerinde Yasadışı Göç Sorunu*, Ufuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.
- DİE, *2000 GNS Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri İl 34-İstanbul*, Ankara 2004.
- Dinçer, Bülent. Metin, Özasan. Taner, Kvasoğlu. *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, DPT Yayını No:2471, Ankara 2003.
- Dinçer, Celal. *Sınırlar ve Sığınmacılar Paneli*, Türkiye Büyük Millet Meclisi, 20 Nisan 2013.

- DPT, *VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı*, DPT Yayını, Ankara 2000.
- EGM, *Yasadışı Göç ve Göçmen Kaçakçılığı*, <<http://www.egm.gov.tr/Sayfalar/yasadisi-goc-ve-gocmek-kacakciligi.aspx>> Erişim Tarihi: 7 Haziran 2013.
- Eker, Kemal. *Türkiye’de Yasadışı Göç Sorunu*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2008.
- Erder, Sema. “Düzensiz Göç, Göçmen Korkusu ve Çelişen Tepkiler”, *Türkiye’ye Uluslararası Göç*, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2010.
- Erel, Kemalettin. “Yargıtay Kararları Işığında Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Y.20, S.71, Ankara, 2007, s.265.
- Erkal, Mustafa. *Sosyoloji*, Der Yayınları, Genişletilmiş 8. Baskı, İstanbul, 1997.
- Evik, Ali Hakan. “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Erzincan, Cilt 9, Sayı 3–4, 2005.
- GCIM, *Migration in an Interconnected World: New Directions for Action*, Geneva, Switzerland, 2005
- Geray, Cevat. “Şehircilik”, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C.9, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992.
- Gezgin, Mehmet Fikret. *İşgücü Göçü ve Avusturya’daki Türk İşçileri*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1994.
- Göksu, Turgut. *Göç ve Türkiye’nin Güvenliği*, (Edit.) İçli Tülin Günşen ve Karaosmanoğlu Fatih, *Uluslararası Polislik ve İç Güvenlik*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2003.
- Göksu, Turgut. *İşçilikten Vatandaşlığa: Almanya’daki Türkler*, Ankara, Özen Yayıncılık, 2000.
- Güler, Müzeyyen. “Türkiye’ye Yahudi Göçleri”, *Uluslararası Göç Sempozyumu 8–11 Aralık 2005*, İstanbul, Zeytinburnu Belediye Başkanlığı, 2006.
- Gülşen, Demir. “Göç Nedenleri ve Göçenlerin Beklentilerindeki Gerçekleşme Durumu: Bolu İli Kıbrısçık İlçesi Örneği”, *Toplum ve Göç Bildiriler Kitabı*, Ankara, DİE Yayın No: 2046, 1997.

Güneş, Özkan. *Türkiye İle Bağlantılı Yasadışı Göç ve İnsan Kaçakçılığının Analizi*, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.

Gürbüz, Bolat. *Dünyada ve Türkiye’de İnsan Ticareti*, Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, 2005.

Gürkan, Mustafa. *Sosyolojik Açından Göç ve Yasadışı Göç Hareketleri*, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2006.

Güven, Sami. *Uluslararası İşçi Göçünün Sosyal Politika Sorunları*, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, Eskişehir, 1996.

Hakkı M. Ay ve Esra, Talaşlı. “Ülkelerin Ekonomik Gelişmişlik Seviyeleri ve Vergi Yapıları Arasındaki İlişki”, *Maliye Dergisi*, S.154, 2008.

Hoşgör, Şeref. “Türkiye’ de Kantitatif Yöntemlerle Dolaylı Göç Tahminleri, Sorunlar ve Yaklaşımlar”, *Türkiye’ de İçgöç Konferansı, Bolu-Gerede, 6-8 Haziran 1997*, Tarih Vakfı Yayını, İstanbul, 1998.

<http://calismatoplum.org/sayi28/civan.pdf> (Erişim Tarihi: 05.08.2015).

<http://www.arem.gov.tr> (Erişim Tarihi: 06.08.2015).

ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) *Towards a Fair Deal for Migrant Workers in the Global Economy*, Oturum: 92, Sayı: VI, 2004

İçduygu, Ahmet. *Türkiye’de Kaçak Göç*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 2004

İçduygu, Ahmet. İbrahim, Sirkeci. “Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri” Bilanço 98:75 Yılda Köylerden Şehirlere”, *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, 1999, s.249-267.

İçişleri Bakanlığı, <[http://goc-alikonulma.org/uploads/belgeler/Mevzuat/Ulusal_Mevzuat/İcisleri_Bakanligi_2010_Genelgesi_Yasadisi % 20 gocle % 20 mucadele.pdf](http://goc-alikonulma.org/uploads/belgeler/Mevzuat/Ulusal_Mevzuat/İcisleri_Bakanligi_2010_Genelgesi_Yasadisi_%20gocle_%20mucadele.pdf)> Erişim Tarihi: 02.11.2013

İzci, Rana. “Uluslararası Güvenlik ve Çevre”, Der. Sönmezoğlu Faruk, *Uluslararası Politikada Yeni Alanlar Yeni Bakışlar*, İstanbul, Der, 1998

İzmir Emniyet Müdürlüğü, *İltica ve Sığınma İşlemleri*, <<http://www.izmir.pol.tr/Sayfalar/Iltica-Siginma-%C4%B0slemleri.aspx>> Erişim Tarihi: 5 Haziran 2013

- Kartal, Harun. *Avrupa Birliğinin Yasadışı Gç Politikası ve Türkiye'ye Yansımaları*, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Kaya, Ahmet. *Avrupa Birliği'nin Yasadışı Gçle Mücadele Politikası ve Türkiye zerindeki Etkileri*, Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2005, s.100
- Kayaalp, Mustafa. *Türk Hukukunda Gçmen Kaçakçılığı Suçu*, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Keskin, İbrahim. "Gçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları", *Adalet Dergisi*, Sayı: 41, Eylül 2011, ss.70-103
- KİHBİ (Kaçakçılık ve İstihbarat Harekat ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığı), *Kaçakçılık, Kaçakçılıkla Mücadele ve Yaygın Kaçakçılık Türleri*, <http://www.kihbi.gov.tr/default_B0.aspx?content=316> Erişim Tarihi: 5 Haziran 2013
- Kirişçi, Kemal. "Reconciling Refugee Protection with Efforts to Combat Irregular Migration: The Case of Turkey and the European Union", *Global Migration Perspectives No. 11, Global Commission on International Migration*, Geneva, 2004, s.6-8.
- Koçdemir, Kadir. "Yeni Bin Yılı Derdi: Gç ve İltica", *Türk İdare Dergisi*, Y.71, S.423, Ankara, 1999.
- KOM (Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele), *2010 Faaliyet Raporu*, KOM Yayınları, Ankara, 2011.
- KOM (Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele), *2011 Faaliyet Raporu*, KOM Yayınları, Ankara, 2012.
- Koray, Doğan. *Gçmen Kaçakçılığı Suçu*, 2. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.
- Kümbetoğlu, Belkıs. "Küresel Gidişat, Değişen Gçmenler ve Gçmenlik", Der: Kaya Ayhan, Günay Göksu zdoğan, *Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar*, İstanbul, Bağlam Yayınları, 2003.
- Mazlum, İbrahim. "evre ve Güvenlik İlişkilerine Tanımsal Bir Yaklaşım", Der. Kaya Ayhan, zdoğan, Günay Göksu, *Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar*, İstanbul, Bağlam, 2003.

- Miller, J. Mark. “The Sanctioning of Unauthorized Migration and Alien Employment”, Kyle D. ve Koslowski R., (der.), *Global Human Smuggling: Comparative Perspectives*, s.318 – 336, Johns Hopkins Üniversitesi Yayınları, 2001.
- Mutluer, Mustafa. *Uluslararası Göçler ve Türkiye*, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2003.
- Ortaylı, İlber. “Genel Göç Olgusu”, *Uluslararası Göç Sempozyumu*, İstanbul, 2005.
- Öğdü, Murat. *Yasadışı Göç, Türkiye'nin Çıkarları Açısından Bir Çözümleme*, Yüksek Lisans Tezi, TODAİE, Ankara, 2005.
- Önal, Kemal. Ramazan, Er Naciye, Ekmekçi Kadir, Babal Nurten, Demir Asar Aydoğan, Tamer, Kılıç Demir O. Ömer, Fikret, İşgören Şanlı H. Tolga, Güneş Selvican, Ünal Nazile, Zarif Ekrem, Turan Necati, Sert Yakup, Ayçiçek Hale, Özdemir Lale, *Dünyada ve Türkiye'de Yasadışı Göç*, EGM Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2001.
- Özbek, Veli Özer. *Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı C.II Özel Hükümler (Madde 76-169)*, 1. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.
- Özcan, Mehmet. *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku*, Asil Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Özdal, Barış. *21.Yüzyıla Doğru Almanya'daki Türkler Ve Türkiye-Almanya İlişkilerine Etkileri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2000.
- Özdemir, Kerim. “Türkiye’ de Kırsal Sanayinin Kentlere Olan Göçler Üzerine Etkisi”, *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu*, Cilt: II, DPT-PAÜ 2004.
- Özey, Ramazan. *Türkiye'nin Coğrafyası ve Jeopolitiği Neden Önemlidir?*, <http://www.stradigma.com/turkce/ekim2003/print_03.html> Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2013.
- Özkan, Işıl. *Göç, İltica ve Sığınma Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 2013.
- Öztürk, Mustafa. *Türkiye'deki İç Göçlerin Sosyal Politika Açısından İncelenmesi: İstanbul Semt Pazarcuları Örneği*, Gazi Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.
- Sedat, Murat. “Gelişmekte Olan Ülkelerde Gençlerin Sosyo-Demografik, İstihdam ve Eğitim Özellikleri”, *İÜ İktisat Fakültesi Mecmuası*, 1996, 46. Cilt, 38/13-93

- Sirkeci, İbrahim. “*Irak Türkmenleri ve Türkmenlerin Yurtdışına Göçü*”, [www.migrationletters.com/ turkmen/ turkmentr.doc](http://www.migrationletters.com/turkmen/turkmentr.doc), 2005. (E.T. 22.03.2013), s.21.
- Südaş, İlkay. Mutluer, Mustafa. “Ekonomik Etkileri Açısından Türkiye’nin Turizm Merkezlerine Yönelik Avrupalı Göçleri”, *Ege Coğrafya Dergisi*, S.17/1-2, 2008, s.53.
- Şen, Furkan. *Dünya ve Türkiye Perspektifinden Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti Organ Doku Ticareti*, KOM/TADOC Yayınları, Ankara, 2006.
- Tarhanlı, Turgut. *Sığınmacı, Mülteci ve Göç Konularına İlişkin Türkiye’deki Yargı Kararları Konusunda Hukuki Bir Değerlendirme*, BMMYK ve Boğaziçi Üniversitesi Vakfı, Ankara, 2000, s.2.
- Taş, Nuran. *Türkiye’de Yasadışı Göç ve Değişen Güvenlik Anlayışı*, <http://www.academia.edu/1605253/Turkiyede_Yasadisi_goc_ve_Degisen_Guvenlik_Anlayisi/GIRISs.docx> Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2013
- TDK, Kaçakçı’nın Tanımı, Erişim Tarihi: 20 Nisan 2013.
- Tezcan, Durmuş. Erdem, Mustafa. ve Önok, Murat. *Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuat*, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2012.
- Toksöz, Gülay. *Uluslararası Emek Göçü*, İstanbul, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Turhan, Faruk. *Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Uluslararası Suçlar*, <<http://www.ceza.bb.adalet.gov.tr/makale/101.doc>>, Erişim Tarihi: 22.04.2013.
- Tümertekin, Erol. Özgüç, Nazmiye. *Beşeri Coğrafya*, İstanbul, Çağatay Kitapevi, 1998.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi *Avrupa Birliği Uyum Komisyonu*, Esas No: 1/619, Karar No: 17, 2012, s.4-5
- Türkyılmaz, Ahmet. Çay, Abdülhaluk. Avşar, Zakir. ve Aksoy, Mustafa. *Doğu ve Güneydoğu Anadolu’dan Terör Nedeniyle Göç Eden Ailelerin Sorunları*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998.
- TÜSİAD, *Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri Bağlamında Uluslararası Göç Tartışmaları*, Yayın No: TÜSİAD T/2006-12/427, İstanbul, 2006.
- TÜSİAD, *Türkiye’nin Fırsat Penceresi, Demografik Dönüşüm ve İzdüşümleri*, TÜSİAD-T/99-1-251, İstanbul, 1999.

- Uslu, Salim. *Türkiye'den Avrupa'ya Göç*, Hak-İş Eğitim Yayınları, Ankara, 2009.
- UTSAM, *Küresel Göç Fırsatları: Türkiye'de Yasadışı Göçmenler ve Göçmen Kaçakçıları*, Polis Akademisi UTSAM Raporları Serisi:18, Mayıs 2012.
- Ünal Hafize Özçeşmeci, *Ailesi Göç Etmiş Tutuklu Çocukların Uyumsal Davranış Özelliklerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 1998.
- Yalçın, Cemal. *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004.
- Yenidünya Ahmet Caner ve Alşahin Mehmet Emin, “*Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK. M. 79)*”, <<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-82-510>> Erişim Tarihi: 05.11.2013
- Yılmaz- Başçeri, Esin, “Uluslararası Göç”, Sönmezoğlu, Faruk (Haz.), *Uluslararası Politika Yeni Alanlar Yeni Bakışlar*, İstanbul, Der, 1998, 489–517
- Yüksel, Acer. İbrahim Kaya, Mahir Gümüş, *Türkiye'nin İltica Stratejisi*, UŞAK Yay., Ankara 2010.
- Ziya, Olcay. “Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri”, *TBB Dergisi* 2012.